

Ян Герчинський
Старший експерт з питань освіти
Програма Polaris, SALAR International
(+48) 501 048 500, jan@herczynski.eu

SN 185

Формула розподілу освітньої субвенції на 2026 рік

Зміст:

Резюме	5
1. Огляд формули розподілу	6
2. Розрахункова наповнюваність класів	11
3. Учні, які здобувають освіту за індивідуальною формою	20
4. Учні, які здобуваються освіту в рамках українознавчого компоненту	25
5. Учні, які здобувають загальну середню освіту в приватних закладах	26
6. Розподіл освітньої субвенції на інклюзивно-ресурсні центри	27
7. Заходи скорочення витрат	29
Висновок: Перспективи 2027 бюджетного року	31
Додаток 1. Формула розподілу освітньої субвенції на 2026 бюджетний рік	34
Додаток 2. Математичне формулювання буферів для РНК	43
Додаток 3. Список законів та нормативно-правових актів, посилання на які містяться в аналітичній довідці	45

Список таблиць:

Таблиця 1. Ключові кроки формули розподілу	7
Таблиця 2. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості та середня заробітна плата вчителя, 2021 – 2026 рр.	9
Таблиця 3. Загальний обсяг освітньої субвенції, 2021 – 2026 рр.	10
Таблиця 4. Структура освітньої субвенції, 2021 – 2026 рр.	10
Таблиця 5. Таблиця РНК, затверджена у 2021 р.	12
Таблиця 6. Зміни РНК для окремих громад	12
Таблиця 7. Учні у прифронтових громадах, станом на вересень 2025 р.	14
Таблиця 8. Зміни РНК для прифронтових та неприфронтових громад у 2026 р.	18
Таблиця 9. Учні, які здобувають освіту за індивідуальною формою, станом на жовтень 2025 р.	21
Таблиця 10. Коефіцієнти приведення для екстернатних та сімейних форм індивідуального навчання	22
Таблиця 11. Коефіцієнти приведення для педагогічного патронажу (ТОТ)	23
Таблиця 12. Зведені коефіцієнти для учнів очної форми навчання в закладах загальної середньої освіти	23
Таблиця 13. Учні, які здобувають освіту в рамках українознавчого компоненту, за ТРНК ...	25

Таблиця 14. Середній обсяг субвенції на одного учня для комунальних та приватних закладів, 2025 р.	26
Таблиця 15. Середній обсяг субвенції на одного учня для комунальних та приватних закладів, 2026 р.	27
Таблиця 16. Характеристики мережі інклюзивно-ресурсних центрів в Україні	28
Таблиця 17. Економія коштів завдяки заходам скорочення витрат	30
Таблиця 18. Кошти освітньої субвенції станом на 1 січня 2026 року (млн. грн.)	31
Таблиця 19. Обсяги освітньої субвенції станом на січень 2025 та 2026 років (млн. грн.)	32
Таблиця 20. Групи учнів у формулі розподілу на 2026 бюджетний рік та кількість учнів у групах	34
Таблиця 21. Розрахункова наповнюваність класів та навчальні плани для різних груп учнів	36
Таблиця 22. Терміни, що використовуються у формулі розподілу	37
Таблиця 23. Коефіцієнти приведення РНК та НП для груп учнів	39
Таблиця 24. Коефіцієнти приведення поділу класів на групи	39
Таблиця 25. Середня річна заробітна плата педагогічних працівників, що використовується у формулі на 2026 рік.....	42
Таблиця 26. Приклади фактичної наповнюваності класів (ACS) з буферами.....	44
Таблиця 27. Приклади розрахункової наповнюваності класів (NCS) з буферами.....	45
Таблиця 28. Постанови КМУ про затвердження формули розподілу на відповідні роки.....	47

Список рисунків

Рисунок 1. ФНК та заморожені РНК для Світлодарської та Троїцької ТГ, 2021 – 2025 рр.	15
Рисунок 2. Різниця між ФНК та замороженою РНК для прифронтових та неприфронтових громад	16
Рисунок 3. Графічне представлення ФНК з буферами.....	17
Рисунок 4. Графічне представлення РНК з буферами	18
Рисунок 5. Різниця між ФНК та РНК для прифронтових та неприфронтових громад	19
Рисунок 6. Учні, які здобувають освіту за індивідуальною формою, за типами ТГ, 2021 – 2025 рр.	20
Рисунок 7. Середня фактична наповнюваність класів за типами ТГ.....	24

Список рівнянь:

Рівняння 1. Визначення фінансового нормативу бюджетної забезпеченості	8
Рівняння 2. Заробітна плата вчителів, які проводять уроки на рівні базової освіти, група І	40
Рівняння 3. Заробітна плата педагогічних працівників для групи І	41
Рівняння 4. Повний вираз формули розподілу освітньої субвенції.....	43
Рівняння 5. Визначення фактичної наповнюваності класів (ACS) з буферами	43
Рівняння 6. Визначення розрахункової наповнюваності класів (NCS) з буферами	45

Одним із ключових повноважень Міністерства освіти і науки України (МОН), одержане в результаті процесу децентралізації, є внесення на розгляд Кабінету Міністрів України (КМУ) формули розподілу освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам. У цьому контексті місцеві бюджети – це бюджети обласних державних адміністрацій і територіальних громад (ТГ). Українсько-шведський проєкт «Підтримка децентралізації в Україні» (2014-2023 роки) відіграв критично важливу роль у підтримці МОН щодо цього завдання та розвитку відповідної спроможності та навичок для МОН, спочатку в Інституті аналітики освіти, а з 2019 року в Експертній групі з питань бюджетування в Директораті європейської інтеграції, бюджетування та узгодження політик. З 2024 року цю роботу продовжує Програма Polaris «Підтримка багаторівневого врядування в Україні», яка фінансується урядом Швеції через Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку Sida і реалізується SALAR International.

Чинна формула розподілу освітньої субвенції була затверджена постановою КМУ № 1088 від 27 грудня 2017 року та відтоді зазнавала певних змін на кожний наступний бюджетний рік (див. перелік відповідних постанов у Додатку 3 та в Таблиця 28). Останні зміни були внесені постановою КМУ № 1764 від 26 грудня 2025 року на 2026 бюджетний рік. Умови використання коштів освітньої субвенції викладені в постанові КМУ № 6 від 14 січня 2015 року.

Метою цієї стислої аналітичної довідки SN 185 є надати детальний огляд останніх змін у формулі розподілу освітньої субвенції на 2026 бюджетний рік. Кільком ключовим змінам передували обговорення та підготовка документів політики для МОН експертами програми Polaris, що охоплюють питання розрахункової наповнюваності класів (SN 168, липень 2024 р.) та фінансування учнів, які навчаються за індивідуальною формою навчання (SN 182, липень 2025 р.). Аргументи, викладені в цих документах, тут не повторюються.

У розділі 1 надається дещо спрощений огляд формули розподілу разом з основними фактами про розподіл субвенції протягом останніх бюджетних років, а також підкреслюється, що ключову роль у формулі відіграє розрахункова наповнюваність класів (РНК). Розділ 2 присвячений розгляду тимчасової розрахункової наповнюваності класів (ТРНК), що використовується для розподілу субвенції на 2026 бюджетний рік. ТРНК ґрунтується на концепції буферів, що може становити певні труднощі, тому в довідці надається як графічне представлення використаних буферів, так і їх точне математичне формулювання (Додаток 2). Зовсім новими елементами формули є окремий розподіл субвенції для учнів, які навчаються за індивідуальною формою навчання, та учнів, які здобувають загальну середню освіту в рамках українознавчого компоненту, про що йдеться в розділах 3 та 4. У розділі 5 обговорюються зміни, внесені до розподілу субвенції для учнів приватних шкіл, а в розділі 6 – зміни у фінансуванні інклюзивно-ресурсних центрів. Заходи скорочення витрат, що були запроваджені у 2023 році та досі використовуються при розподілі освітньої субвенції, є темою розділу 7. У заключному розділі ми розглядаємо розподілені та нерозподілені кошти освітньої субвенції та формулюємо ключові регуляторні виклики для підготовки розподілу с освітньої субвенції на 2027 бюджетний рік. Додатки 1 та 2 містять більш докладну інформацію технічного характеру.

Водночас, метою цієї аналітичної довідки є надати українським фахівцям альтернативний та, сподіваємося, простіший для розуміння опис формули розподілу, що визначена в постанові КМУ № 1764 та представлена нижче у вигляді Рівняння 4Цей опис складає зміст розділу 1 та Додатка 1 (технічні питання буферів описані в Додатку 2). Тут ми робимо спробу показати, зокрема, як механізм розподілу з точки зору натуральних величин, таких як розрахункова

наповнюваність класів та навчальні плани (Таблиця 1), пов'язаний з численними коефіцієнтами приведення, що застосовуються у формулі (Таблиця 23). Цей альтернативний опис також дозволяє нам розглянути поточну формулу розподілу в більш широкому контексті.

Оскільки у формулі розподілу (постанова КМУ № 1764) використовуються українські скорочення для всіх термінів, ми дотримуємося цього позначення в рівняннях, наведених нижче.

Розшифровка скорочень представлена в Таблиця 22.

Механізм фінансування відображає та підтримує освітню політику України, визначену в чинній законодавчій базі. Саме тому в багатьох місцях довідки ми посилаємося на відповідні закони та нормативно-правові акти. Перелік усіх наведених актів законодавства наведено у Додатку 3.

Ця стисла аналітична довідка SN 185 є продовженням аналітичної та інституційної підтримки, яку програма Polaris, продовжуючи роботу попереднього проекту, надає Міністерству освіти і науки України. Формула розподілу освітньої субвенції була темою численних усних та письмових внесків для МОН. Зокрема програмою Polaris було організовано два семінари для Міністерства освіти і науки та Міністерства фінансів з метою обговорення формули розподілу освітньої субвенції та різних варіантів її коригування на 2026 бюджетний рік у березні 2025 року у Страсбурзі та в серпні 2025 року у Львові (завдяки останньому семінару були прийняті ключові зміни щодо РНК). Нещодавні стислі аналітичні довідки, присвячені формулі розподілу, включають «Огляд формул розподілу у 2018-2022 роки» (SN 142, березень 2023 р.), «Коригування формули розподілу на 2024 рік» (SN 153, вересень 2023 р.), «Формула розподілу під час війни» (SN 165, травень 2024 р.), «Розрахункова наповнюваність класів на 2025 бюджетний рік» (SN 168, липень 2024 р.), «Оцінка фактичної наповнюваності класів» (SN 173, січень 2025 р.), «Варіанти політики щодо освітньої субвенції на останні чотири місяці 2025 року» (SN 176, березень 2025 р.), «Варіанти політики щодо розрахункової наповнюваності класів для дистанційних класів» (SN 177, березень 2025 р.), «Кроки до розподілу освітньої субвенції на 2026 бюджетний рік» (SN 181, липень 2025 р.) та «Учні на індивідуальній формі навчання у формулі розподілу» (SN 182, липень 2025 р.).

У таблиці нижче наведені скорочення, що використовуються в цій довідці.

Скорочення	Термін
АІКОМ	Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту
ІРЦ	Інклюзивно-ресурсний центр
КМУ	Кабінет Міністрів України
Мінфін	Міністерство фінансів України
МОН	Міністерство освіти і науки України
НП	Навчальний план (години на тиждень)
НРЦ	Навчально-реабілітаційний центр
РНК	Розрахункова наповнюваність класів
ТРНК	Тимчасова розрахункова наповнюваність класів
ТГ	Територіальна громада
ТОТ	Тимчасово окуповані території
ФНК	Фактична наповнюваність класів

Ця аналітична довідка підсумовує багаторічну тісну співпрацю між шведсько-українськими проектами та МОН. З цієї нагоди хочу висловити свою вдячність Анастасії Софієнко, генеральній директорці директорату стратегічного планування та відновлення МОН, та Зоряні Черній, керівниці експертної групи з питань загальнодержавних видатків у сфері освіти в складі зазначеного директорату. Ця тривала й інтенсивна робота також була б неможливою без внеску й підтримки колег, Ігоря Островського та Костянтина Гаврилова, які надали критичні зауваження до попередніх варіантів цього документу.

Резюме

Дана стисла аналітична довідка SN 185 надає повний опис чинної формули розподілу освітньої субвенції, що є альтернативним тому, як формула описується в офіційних українських документах, зокрема у постанові КМУ № 1764 від 26 грудня 2025 року (розділ 1, Додаток 1). Зокрема ми показуємо виведення формули, затвердженої постановою № 1764 (представлена нижче як Рівняння 4), із загальних принципів, та пояснюємо зв'язок між численними коефіцієнтами приведення, що застосовуються у формулі, та відповідними параметрами, такими як розрахункова наповнюваність класів та навчальний план.

Тут також розглядаються зміни, внесені до формули розподілу освітньої субвенції на 2026 бюджетний рік, надається опис обґрунтування, певний контекст і приклади. Основні зміни включають таке:

1. Запровадження тимчасової розрахункової наповнюваності класів, що відображає різницю між прифронтовими та неприфронтовими територіальними громадами.

Щороку внаслідок односторонньої повномасштабної російської агресії, що розпочалася чотири роки тому, за відсутності належних офіційних даних про населення України, МОН зберігало «заморожену» РНК, тобто показники, розраховані в жовтні 2021 року на 2022 бюджетний рік. Відтоді, через воєнні дії та надзвичайно масову міграцію учнів та вчителів з прифронтових громад, фактична наповнюваність класів у цих громадах стала дуже відрізнятися від заморожених показників РНК. Війна також спричинила менші, але суттєві зміни в мережах класів у неприфронтових громадах.

У відповідь на ці виклики МОН прийняло новий підхід до визначення РНК. Замість заморожених значень, зафіксованих у 2022 році, запроваджено два буферні механізми окремо для прифронтових та неприфронтових територіальних громад (розділ 2, Додаток 2).

2. Запровадження окремого врахування у формулі розподілу учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою.

Починаючи з 2018 року, через невелику кількість таких учнів формула розподілу не передбачала спеціальну механізму. Однак з початком повномасштабної російської агресії у 2022 році частка таких учнів різко збільшилася, тому їх більше не можна враховувати разом зі учнями, які навчаються за очною формою.

У відповідь на цей виклик МОН запровадило окремі коефіцієнти для основних груп учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою (екстернатною, сімейною). Одним із

побічних наслідків цієї зміни є перегляд фактичної наповнюваності класів у середніх школах (розділ 3).

3. Запровадження спеціальних коефіцієнтів для учнів, які здобувають освіту за кордоном. З лютого 2022 року надзвичайно велика кількість українських учнів переїхала за кордон для тимчасового перебування. Ці учні навчаються або дистанційно в українських школах, або відвідуючи школи в країні проживання. Друга група потребує доступу принаймні до обмеженої кількості предметів, таких як українська мова, література чи історія України (українознавчий компонент навчальної програми).

У відповідь на цей виклик МОН запровадило формат дистанційного навчання лише для українознавчого компоненту для учнів за кордоном, і для фінансування відповідного педагогічного навантаження передбачено окремий набір коефіцієнтів для цих учнів у формулі (розділ 4).

Окрім цього, МОН запровадило кілька менш суттєвих змін, що стосуються учнів приватних шкіл (розділ 5) та фінансування інклюзивно-ресурсних центрів (розділ 6). Ми надаємо детальний огляд цих змін разом із відповідними статистичними даними для пояснення контексту.

Наостанок, ми визначаємо нагальні питання нормативно-правового характеру, які МОН має вирішити найближчим часом, щоб мати змогу належним чином підготувати формулу розподілу освітньої субвенції на 2027 бюджетний рік (у розділі «Висновок»).

1. Огляд формули розподілу

Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам як ключовий інструмент фінансування середньої освіти в Україні визначена у статті 103² Бюджетного кодексу України. Кошти освітньої субвенції можуть бути використані лише на оплату праці педагогічних працівників закладів, що забезпечують здобуття середньої освіти. Ці кошти розподіляються та передаються місцевим бюджетам на основі формули розподілу освітньої субвенції.

Правове регулювання формули розподілу викладено частині третій статті 103² Бюджетного кодексу. Відповідальність за підготовку формули покладено на МОН, а сама формула затверджується КМУ. Формула використовує так званий *фінансовий норматив бюджетної забезпеченості*, і ґрунтується, серед іншого, на таких трьох параметрах:

- 1) кількість учнів;
- 2) розрахункова наповнюваність класів (РНК);
- 3) навчальні плани.

Формула розподілу освітньої субвенції затверджена постановою КМУ від 27 грудня 2017 року № 1088 «Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції місцевим бюджетам». Щороку до формули вносяться зміни, які також затверджуються відповідними постановами КМУ (див. Таблиця 28у Додатку 3). Зокрема, чинна версія формули на 2026 бюджетний рік була затверджена у грудні 2025 року та детально описується в Додатку 1.

Загальна структура формули така: для кожного місцевого бюджету (громади чи області) визначається конкретне значення розрахункової наповнюваності класів (див. розділ 2).

Визначення обсягу субвенції для цього місцевого бюджету, необхідної для оплати праці педагогічних працівників, які проводять уроки, складається з таких чотирьох кроків:

1. Кількість учнів закладів середньої освіти ділиться на РНК, що дає кількість класів, яку необхідно фінансувати з даного місцевого бюджету.
2. Кількість класів множиться на навчальний план, що дає необхідну кількість уроків на тиждень.
3. Кількість необхідних уроків на тиждень ділиться на 18, що дає кількість повних ставок учителів, потрібних для проведення цих уроків, де 18 – тижневе навантаження вчителя, який працює на повну ставку.
4. Кількість повних ставок учителів множиться на середню річну заробітну плату вчителя, що дає обсяг субвенції, необхідний для забезпечення проведення уроків.

Ці кроки представлені більш формально нижче в Таблиця 1 Вхідними даними для формули є кількість учнів, позначена як $У$ (див. також Таблиця 22).

Таблиця 1 Ключові кроки формули розподілу

Крок	Формула	Результат формули	Використані позначення
1	$\frac{1}{\text{РНК}} \times У$	Кількість класів	РНК – нормативний розмір класу
2	$\frac{1}{\text{РНК}} \times У \times \text{НП}$	Кількість уроків на тиждень	НП – навчальний план
3	$\frac{1}{\text{РНК}} \times У \times \text{НП} \times \frac{1}{18}$	Кількість повних ставок учителів	18 годин – тижневе робоче навантаження вчителів в Україні
4	$\frac{1}{\text{РНК}} \times У \times \frac{1}{18} \times \text{НП} \times \text{ЗП}$	Субвенція на проведення уроків	ЗП – середня річна заробітна плата вчителя

Окремим важливим елементом коштів на заробітну плату вчителів, які проводять уроки, є поділ класів на групи (див. Додаток 1). Формула також має враховувати, окрім четвертого кроку вище, кошти на заробітну плату непедагогічного персоналу, зокрема директорів шкіл, учителів, які проводять позакласну діяльність, та допоміжного психологічного персоналу. Цих працівників шкіл нижче разом називаємо *іншим педагогічним персоналом*.

На першому кроці кількість класів завжди округлюється до цілого числа з очевидної причини, що немає сенсу виділяти кошти на половину класу. Для великих громад з великою кількістю учнів та класів, таке округлення призводить лише до незначного збільшення обсягу субвенції. Для інших територіальних громад ця різниця буде відносно більшою, але все рівно залишатиметься дуже обмеженою.

Із викладеного вище зрозуміло, що розрахункова наповнюваність класів (РНК) є ключовим елементом формули, що використовується в Україні. Фактично, РНК переводить унікальні умови громади, такі як частка сільського населення, віддаленість населених пунктів та відстані між ними, або густоту населення, в простий об'єктивний числовий показник, який визначає обсяг субвенції на одного учня. Очевидно, що обсяг субвенції на одного учня є вищим, якщо значення РНК є меншим, оскільки РНК знаходиться в знаменнику в описаному вище першому кроці. Для сільських громад РНК може опускатися до 10, тоді як для великих міст може становити навіть

27,5 (РНК є цілим числом або цілим числом з половиною). Розрахункова наповнюваність класів для учнів загальноосвітніх шкіл (група І) детально розглядається в розділі 2, а для решти груп учнів значення РНК наведені в Додатку 1 (Таблиця 21).

Описаний вище доволі простий підхід до розподілу освітньої субвенції неминуче ускладнюється тим фактом, що навчальні плани та РНК досить сильно відрізняються для різних форм здобуття освіти, наприклад, для денної, вечірньої чи спеціальної освіти. Таким чином, вже у 2018 бюджетному році формула виокремлювала шість груп учнів, і кількість груп з часом лише збільшувалася. Для 2026 бюджетного року виокремлено 14 груп учнів (див. Таблиця 20).

Крім того, для багатьох із цих груп навчальний план (позначений як НП) варіюється залежно від року навчання. Використання одного середнього навчального плану для всіх класів було б надмірним спрощенням через істотні відмінності в тижневому навчальному плані для початкової та старшої школи. З іншого боку, використання 11 груп учнів, по одній для кожного року навчання, призвело б до надмірного ускладнення формули. З метою зменшення складності формули, всі учні поділяються на групи за трьома рівнями освіти відповідно до стандартних українських категорій, а саме: початкова освіта (1-4 класи), базова середня освіта (5-9 класи) та старша школа (10-12 класи). Для кожного з цих рівнів використовується середній навчальний план для всіх класів. Навчальні плани за рівнями освіти для всіх груп учнів, крім тих, які здобувають освіту за індивідуальною формою, представлені в Таблиця 21. Наведені в Таблиця 21 дані враховують скорочення навчального плану, що фінансується за рахунок освітньої субвенції, до інваріантної складової навчальної програми, що діє з 2023 року (див. розділ 7).

Далі, крім заробітної плати інших педагогічних працівників, формула має враховувати певні особливості української середньої освіти, а саме:

- поділ великих класів на групи для деяких предметів (відповідно до наказу МОН № 128 від 20 лютого 2002 року);
- підвищення заробітної плати вчителів, які працюють у гірських районах (на 25%, відповідно до постанови КМУ № 648 від 11 серпня 1995 року);
- наявність асистентів вчителів в інклюзивних класах (відповідно до статті 44 Закону «Про повну середню освіту» № 463-IX від 16 січня 2020 року);
- учні, які здобувають освіту за індивідуальною формою (не відвідують уроки);
- зменшений обсяг навчального навантаження учнів, які здобувають загальну середню освіту в рамках українознавчого компоненту.

Навіть за наявності кількох груп учнів з різними значеннями РНК та НП, та з урахуванням наведених вище параметрів, описана вище формула залишалася б відносно простою. Однак, щоб задовольнити вимоги статті 103² Бюджетного кодексу, її необхідно скоригувати, використовуючи фінансовий норматив бюджетної забезпеченості та відповідні коефіцієнти приведення. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості H_0 визначається як обсяг коштів, необхідний для забезпечення педагогічної складової освітнього процесу учня початкової школи закладу загальної середньої освіти міста Києва, що представлено у Рівняння 1:

Рівняння 1 Визначення фінансового нормативу бюджетної забезпеченості

$$H_0 = \frac{1}{\text{РНК}_{\text{Київ}}} \times \text{НП}_{\text{поч}} \times \frac{1}{18} \times \text{ЗП}$$

У наведеному рівнянні РНК_{Київ} означає розрахункову наповнюваність класів для міста Києва (27,5); НП_{поч} - навчальний план для початкових класів у загальноосвітній школі (23, див. Таблиця 22, що відображає скорочення навчального часу, про що більш докладно описано в розділі 7); ЗП - середню заробітну плату вчителя (в умовах 2026 бюджетного року, грн.). Звернімо увагу на те, що формула для фінансового нормативу бюджетної забезпеченості по суті така ж, як і останній крок формули в Таблиця 1, лише без урахування кількості учнів.

Відповідно до статті 103² Бюджетного кодексу фінансовий норматив бюджетної забезпеченості визначається КМУ, проте ні закони про державний бюджет на відповідні роки, ні щорічні зміни в постанові № 1088 не містять значення цього нормативу. З цими значеннями, а також зі значеннями щодо ЗП, можна ознайомитися в публікаціях МОН, включаючи інформаційні довідки щодо розподілу субвенції. У Таблиця 2 нижче наведені значення нормативної та середньої заробітної плати вчителя, що використовуються у формулі розподілу, починаючи з 2021 бюджетного року (після завершення процесу об'єднання громад).

Таблиця 2 Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості та середня заробітна плата вчителя, 2021 – 2026 рр.

Бюджетний рік	Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості		Середня заробітна плата вчителя	
	Сума (грн.)	Зміна з року в рік	Сума (тис. грн.)	Зміна з року в рік
2021	9 615,0		190,4	
2022	10 423,1	8,4%	206,4	8,4%
2023	9 516,9	-8,7%	204,8	-0,8%
2024	11 510,4	20,9%	247,7	20,9%
2025	11 510,4	0,0%	247,7	0,0%
2026	14 528,2	26,2%	312,7	26,2%

Зменшення фінансового нормативу бюджетної забезпеченості у 2023 році було наслідком скорочення навчального часу як захід економії коштів після початку повномасштабної російської агресії (див. розділ 7). Як видно Рівняння 1, скорочення навчального плану безпосередньо зменшує і норматив. Для інших років зміна середньої заробітної плати вчителя та нормативу є однаковими.

Загальний обсяг освітньої субвенції залежить від розміру середньої заробітної плати вчителя, кількості учнів та, дещо меншою мірою, від самої формули розподілу. Загальні обсяги освітньої субвенції по роках представлені нижче в Таблиця 3.

Таблиця 3 Загальний обсяг освітньої субвенції, 2021 – 2026 рр.

Бюджетний рік	Обсяг (млн. грн.)	Зміна з року в рік
2021	99 667	
2022	108 043	8,4%
2023	87 516	-19,0%
2024	102 698	17,3%
2025	103 162	0,5%
2026	124 538	20,7%

Тут ми бачимо скорочення обсягу субвенції на 2023 рік, тобто у першому українському бюджеті, прийнятому після початку повномасштабної російської агресії у лютому 2022 року. Україна була змушена вжити певних заходів скорочення витрат за рахунок формули розподілу, що обговорюється нижче у розділі 6. Також зауважимо, що в багатьох бюджетних роках збільшення загального обсягу субвенції майже повністю відповідало підвищенню заробітної плати вчителів (значення на 2026 бюджетний рік розглядаються у розділі «Висновок»).

Як зазначалося вище, у формулі відображені кілька груп учнів відповідно до розрахункової наповнюваності класів та навчальних планів. Крім того, формула включає окремі освітні функції, такі як інклюзивна освіта (асистенти вчителів в інклюзивних класах), забезпечення пансіону з утриманням учнів, здобуття повної загальної середньої освіти у закладах професійної освіти та фахової передвищої освіти та коледжах, інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ). Структура освітньої субвенції з часом змінювалася. Нижче в Таблиця 4 представлено основні складові загального розподілу субвенції з 2021 по 2026 роки. Тут спеціальна освіта включає кошти на навчально-реабілітаційні центри (НРЦ), а пансіон з утриманням учнів охоплює всі три типи закладів (загальної освіти, спеціальної освіти та НРЦ).

Таблиця 4 Структура освітньої субвенції, 2021 – 2026 рр.

Освітня функція	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Загальна середня освіта	86,6%	86,2%	84,9%	84,4%	83,9%	83,7%
Інклюзивна освіта	3,4%	4,1%	4,5%	5,2%	5,9%	7,4%
Фахова передвища освіта	2,0%	2,0%	2,2%	2,1%	2,1%	2,3%
Спеціальна освіта	2,0%	2,3%	2,5%	2,5%	2,4%	2,2%
Пансіон з утриманням учнів	2,7%	1,9%	2,0%	1,9%	1,9%	1,5%
Інклюзивно-ресурсні центри	1,0%	1,2%	1,3%	1,4%	1,4%	1,1%
Освіта у приватних закладах	0,5%	0,7%	0,8%	0,9%	1,1%	0,8%
Інше	1,9%	1,6%	1,8%	1,6%	1,3%	1,0%

Наведені дані свідчать про те, що загальна середня освіта залишається найбільшою частиною субвенції, більше 80%, проте ми бачимо незначне, але стійке зменшення з кожним бюджетним роком: з 86,6% у 2021 році до 83,7% сьогодні. Активне поширення інклюзивної освіти відображає реальні зміни в роботі українських шкіл: дедалі більше учнів з особливими освітніми

потребами навчаються разом зі своїми однолітками у звичайних класах. Як наслідок, з 2021 року частка субвенції на забезпечення інклюзивної освіти зросла більш ніж удвічі. Саме майже втричі більший обсяг субвенції на інклюзивну освіту в реальному вираженні пояснює відносне зменшення частки загальної середньої освіти упродовж років. Скорочення частки субвенції на пансіон з утриманням учнів є результатом зменшення кількості вихованців відповідних закладів: з 65 тисяч у 2021 році до 38,5 тисяч сьогодні. Наостанок, ми бачимо суттєве скорочення субвенції на ІРЦ та освіту в приватних закладах у 2026 році після кількох років повільного зростання, що є результатом змін у формулі розподілу, запроваджених цього року (див. розділи 4 та 5).

2. Розрахункова наповнюваність класів

Як зазначалося у вступі, розрахункова наповнюваність класів для загальноосвітніх середніх шкіл, управління якими здійснюють територіальні громади, становить основу формули розподілу. Параметри, на яких ґрунтується РНК, повинні мати певні необхідні характеристики: вони мають бути доступні як офіційні дані для кожної територіальної громади, а також мають бути об'єктивними в тому сенсі, що громади не можуть вплинути на відповідні показники за власним рішенням. Так, РНК не може дорівнювати фактичній середній наповнюваності класів чи середній кількості учнів у громаді, оскільки засновник може скоригувати ці показники у бік зменшення, таким чином забезпечуючи збільшення обсягу розподілу субвенції.

Для розрахунку РНК було обрано такі два параметри – щільність учнів та частка сільського населення. Тут варто зауважити, що щільність учнів є досить незвичним параметром для таких цілей, але більш типовий параметр, а саме густина населення територіальної громади, за теперішніх обставин не є доступним.

Починаючи з 2018 бюджетного року, для визначення РНК для кожної територіальної громади використовувалися три різні способи:

1. У період з 2018 по 2021 роки для РНК для обласних центрів та міста Києва було визначено значення 27, для інших колишніх міст обласного значення – 25, а для районів та решти територіальних громад використовувалася таблиця РНК. Протягом наступних трьох років були внесені деякі зміни для «великих» громад, але таблиця РНК залишалася незмінною. Таблиця містила 8 стовпців і 9 рядків: стовпці відображали частку сільського населення в громаді, а рядки – щільності учнів. Значення РНК у таблиці коливалися від 10 до 20,5. Хоча таблиця залишалася незмінною, зміни частки сільського населення та щільності учнів означали, що РНК для конкретних громад змінювалася з кожним бюджетним роком (див. Таблиця 6).
2. На 2022 бюджетний рік, за результатами детального аналізу фактичної наповнюваності класів та подальшого обговорення в МОН, була прийнята єдина таблиця РНК, що включала всі територіальні громади. Використовувані параметри залишилися незмінними, а саме щільність учнів та частка сільського населення. Нова таблиця містила 15 стовпців і 15 рядків, а значення РНК коливалися від 10 до 27,5 (див. Таблиця 5нижче).
3. У 2023-2025 роки, через масову внутрішню та зовнішню міграцію учнів та відсутність офіційних статистичних даних, для кожної територіальної громади використовувалися заморожені значення РНК. Це означає, що незалежно від будь-яких змін у щільності

учнів чи демографічній ситуації, для кожної територіальної громади значення РНК залишалося незмінним (тому ці роки не відображені в Таблиця 6).

Нижче наведено таблицю РНК, що була затверджена у 2021 році та використовувалася для розподілу освітньої субвенції на 2022 бюджетний рік.

Таблиця 5 Таблиця РНК, затверджена у 2021 р.

	<9%	9%-12%	12%-19%	19%-22%	22%-23%	23%-26%	26%-43%	43%-49%	49%-53%	53%-58%	58%-63%	63%-66%	66%-72%	72%-100%	100%
<1	16,5	15,5	15,5	15,5	15,5	14,5	14,5	13,5	13,5	13	13	13	11,5	10	10
1-1,4	18,5	18	18	18	18	16,5	16,5	15,5	13,5	13	13	13	13	12,5	11,5
1,4-2,1	18,5	18	18	18	18	16,5	16,5	15,5	14,5	14	13,5	13,5	13	12,5	12,5
2,1-3	19	18	18	18	18	16,5	16,5	15,5	15	15	14,5	14,5	14	13	13
3-3,9	19	18	18	18	18	18	17,5	17	15,5	15	14,5	14,5	14	13,5	13,5
3,9-4,1	20	20	20	19	19	18	17,5	17	15,5	15,5	14,5	14,5	14,5	14,5	14,5
4,1-4,5	20,5	20	20	19	19	18	18	18	16,5	16,5	15	15	15	15	14,5
4,5-5,8	20,5	20	20	19	19	18	18	18	18	17	15,5	15,5	15,5	15,5	15,5
5,8-7	20,5	20	20	19,5	19	18,5	18	18	18	17,5	15,5	15,5	15,5	15,5	15,5
7-10,2	21	21	21	20	20	18,5	18	18	18	18	16,5	16,5	15,5	15,5	15,5
10,2-15	24,5	24	22,5	22,5	21,5	19	19	19	18,5	18,5	18	18	18	18	18
15-35,3	24,5	24,5	23,5	23,5	21,5	21,5	21,5	21	21	21	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5
35,3-44,9	25	25	25	25	25	24,5	24,5	24,5	24,5	24,5	22,5	22,5	22,5	22,5	22,5
44,9-93,7	27,5	27	25	25	25	25	25	24,5	24,5	24,5	24	24	24	24	24
93,7>	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5	27,5

Визначене для громади РНК може змінюватися від одного бюджетного року до наступного в результаті зміни використовуваних параметрів (щільності учнів та частки сільського населення) або зміни визначення РНК, як показано вище. Зміни РНК для окремих громад зведені в наведеній нижче Таблиця 6 (у нижньому рядку відображено зміни, пов'язані з запровадженням тимчасової РНК на 2026 бюджетний рік, що обговорюється нижче).

Таблиця 6 Зміни РНК для окремих громад

Зміна бюджетного року	Кількість ТГ, для яких РНК:		
	зменшено	не змінено	збільшено
З 2018 по 2019 рік	51	691	28
З 2019 по 2020 рік	57	734	76
З 2020 по 2021 рік	307	291	308
З 2021 по 2022 рік	390	182	891
З 2025 по 2026 рік	658	551	230

Як було зазначено, зменшення РНК означає для громади більший обсяг освітньої субвенції, і навпаки, збільшення РНК означає менший обсяг. Це відображено в Таблиця 5: розрахована РНК зменшується для більш сільських громад, тобто де зростає частка сільського населення (ліворуч у таблиці), та збільшується для більших міст, тобто зі зростанням щільності учнів (внизу в таблиці).

Після початку повномасштабної російської агресії у лютому 2022 року середня освіта в Україні опинилася в дуже нестабільній ситуації через повторювані, непередбачувані внутрішні та зовнішні переміщення учнів та вчителів. Крім того, нові офіційні дані про чисельність населення та частку сільського населення в громадах не оприлюднюються. З цих двох причин, під час розподілу освітньої субвенції на 2023, 2024 та 2025 бюджетні роки використовувалися заморожені значення РНК, тобто ті, що були розраховані для кожної громади в умовах 2022 року. Звичайно, це було запроваджено як тимчасовий захід.

З часом для МОН стало очевидним, що з кожним роком заморожені значення РНК стають все більш неточними, не відображають фактичну наповнюваність класів, результатом чого є необґрунтоване витрачання коштів (надмірне фінансування) для деяких громад, а з іншого боку створення складною бюджетної ситуації (недофінансування) в інших сферах. Ті самі занепокоєння були висловлені також Міністерством фінансів. Згодом були сформульовані та запропоновані такі рішення для вирішення цієї проблеми:

1. Спочатку планувалося визначити нову таблицю РНК на основі нового набору учнів до шкіл. Було запропоновано кілька варіантів, як замінити частку учнів сільських шкіл (оскільки ці дані більше не є доступними в офіційній статистиці) іншими доступними параметрами, так званими проксі-параметрами щодо частки сільського населення. Ці пропозиції були узагальнені в стислій аналітичній довідці SN 165 «Формула розподілу освітньої субвенції під час війни та після її завершення» (травень 2024 року). Зазначимо також, що перерахунок таблиці РНК також був необхідним, оскільки у 2023 році Верховна Рада ухвалила Закон № 3285-IX, де було змінено визначення сільської місцевості, а саме, що населення колишніх селищ міського типу тепер вважається сільським населенням. Оскільки Таблиця 5 була розрахована на основі тепер вже застарілого визначення сільського населення, відповідні показники втратили свою доцільність.
2. Невдовзі після цього стало зрозумілим, що використання проксі-параметрів щодо сільського населення не є найкращим рішенням, тож була розроблена альтернативна пропозиція щодо визначення тимчасової РНК (ТРНК) з використанням буферів (які б дозволили деяке коригування замороженої РНК, щоб зробити її трохи ближчою до фактичної наповнюваності класів). Ідея запровадження ТРНК ґрунтувалася на припущенні, що доки не завершиться війна, практично неможливо застосовувати системний підхід з використанням нової таблиці РНК, натомість потрібне певне тимчасове рішення на період, доки місцеві шкільні мережі не стануть більш стабільними. Ця пропозиція була сформульована в стислій аналітичній довідці SN 168 «Розрахункова наповнюваність класів на 2025 бюджетний рік» (липень 2024 року). Однак цю пропозицію не було прийнято.
3. Зрештою, під час інтенсивного семінару з обговорення відповідної політики, організованого МОН та програмою Polaris у Львові в липні 2025 року, було вирішено, що необхідно запровадити окремий підхід для громад, що знаходилися чи знаходилися в зоні бойових дій (прифронтові, окуповані та деокуповані громади). У результаті було визначено новий підхід до визначення ТРНК шляхом прийняття двох типів буферів для окремого врахування прифронтових та неприфронтових громад, що описується нижче.

Підхід, що обговорювався під час семінару у Львові, зрештою був прийнятий для формули розподілу коштів на 2026 бюджетний рік. Цей підхід ґрунтується на поділі всіх громад на дві групи:

- прифронтові: громади, які є частково чи повністю тимчасово окупованими або включають населені пункти, де ведуться або можливі бойові дії;
- неприфронтові: усі інші громади.

Цей поділ ґрунтується на наказі Міністерства розвитку громад та територій України № 376 від 28 лютого 2025 року зі змінами, внесеними наказом № 1374 від 11 вересня 2025 року. У наказі перелічено всі населені пункти, які є тимчасово окупованими, де ведуться активні бойові дії, або де можливі бойові дії. Якщо громада має хоча б один населений пункт у будь-якій із цих категорій, вона вважається прифронтовою, в іншому випадку – неприфронтовою. Єдиним винятком із цього правила є те, що всі громади в Одеській області вважаються неприфронтовими. Ця категоризація відображає ситуацію станом на вересень 2025 року та прийнята спеціально в цілях розподілу освітньої субвенції.

Відповідно до цієї категоризації, в країні налічується 271 прифронтових громад, що розташовані у дев'яти областях (дев'ять з цих прифронтових громад більше не мають шкіл із зарахованими учнями). Кількість прифронтових громад, кількість зарахованих у них учнів та частка учнів у прифронтових громадах у загальній кількості учнів по країні представлено нижче в Таблиця 7.

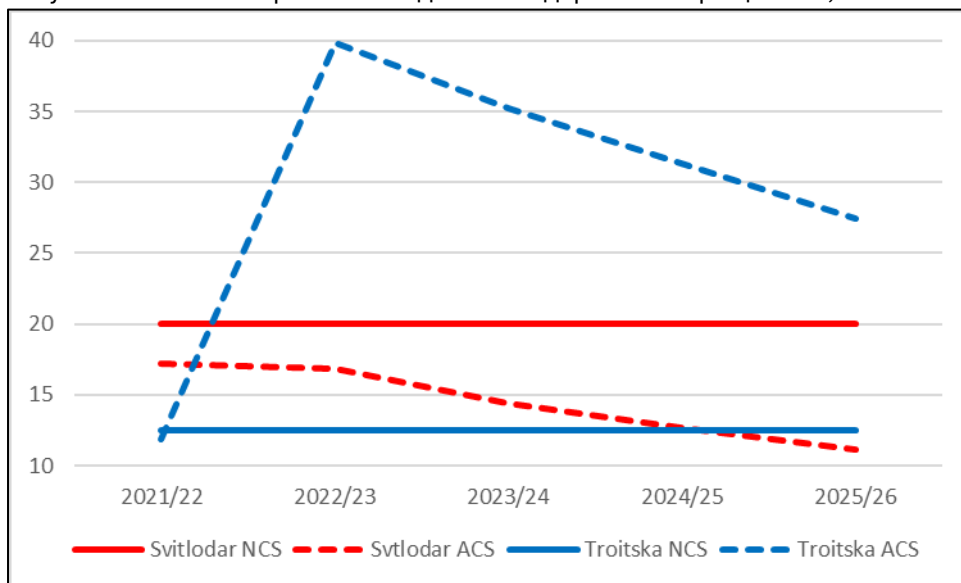
Таблиця 7 Учні у прифронтових громадах, станом на вересень 2025 р.

Область	Кількість прифронтових громад	Кількість учнів у прифронтових громадах	Частка учнів у прифронтових громадах
Дніпропетровська	12	15 841	5,6%
Донецька	43	60 546	98,3%
Запорізька	66	93 522	97,4%
Луганська	26	14 664	99,3%
Миколаївська	17	48 825	52,6%
Сумська	23	44 961	57,6%
Харківська	43	152 135	84,0%
Херсонська	36	40 045	82,6%
Чернігівська	5	7 157	8,9%
Усього по Україні	271	477 696	14,0%

Близько півмільйона учнів, або 14% від загальної кількості, навчаються у школах, що відносяться до прифронтових громад. У трьох областях ця частка наближується до 100%, у двох областях становить понад 80%. Однак це не означає, що самі школи розташовані на тимчасово окупованих територіях, або там, де ведуться чи можливі бойові дії. Скоріше, це означає, що органи-засновники цих шкіл стикаються з серйозними труднощами у забезпеченні здобуття середньої освіти для свого населення.

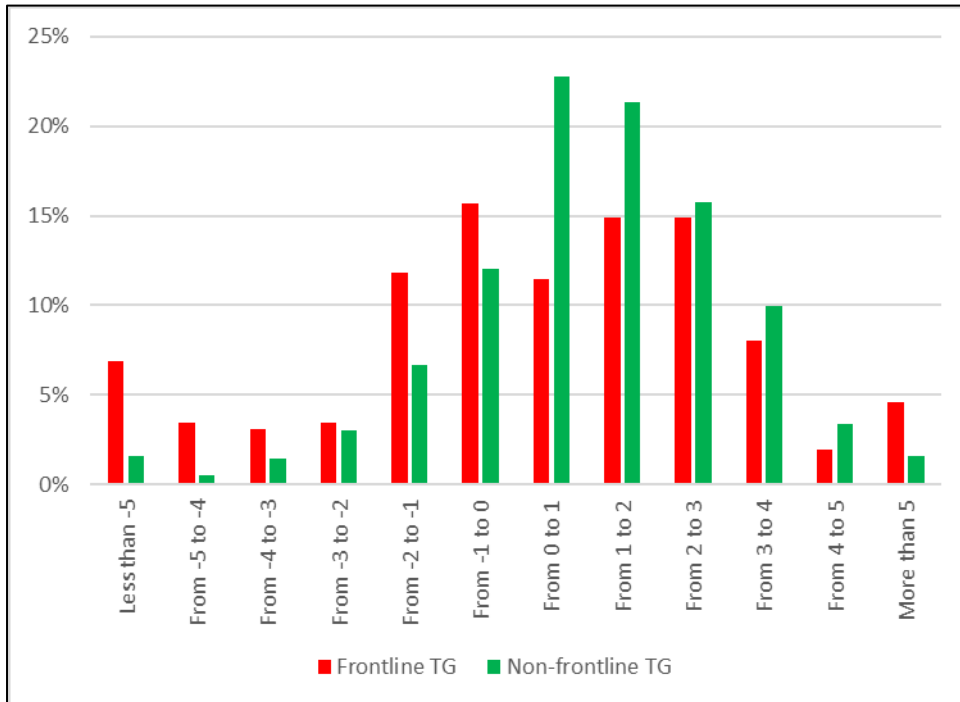
У деяких прифронтових громадах, де кількість учнів стрімко зменшується через переїзд мешканців до безпечніших регіонів, фактична наповнюваність класів також стала набагато меншою, ніж РНК. В інших прифронтових громадах, особливо тих, що є повністю або частково тимчасово окупованими, аналогічне зменшення кількості учнів разом із дистанційним навчанням призвело до створення великих класів, фактична наповнюваність яких є набагато більшою, ніж РНК. Два крайні випадки представлені такими окупованими громадами: Світлодарська ТГ в Донецькій області (бюджетний код 0553800000) та Троїцька ТГ в Луганській області (бюджетний код 1250400000). Тут кількість учнів різко зменшилася з 1517 та 1314 у 2021 році до 126 та 247 у 2025 році відповідно. Однак динаміка фактичної наповнюваності класів у цих громадах була зовсім іншою, що видно нижче на Рисунок 1.

Рисунок 1 ФНК та заморожені РНК для Світлодарської та Троїцької ТГ, 2021 – 2025 рр.

Фактична наповнюваність класів у Світлодарській громаді скоротилася з 17,2 у 2021 році до 11 сьогодні, тоді як у Троїцькій громаді різко зросла. Якщо у 2021 році в обох громадах ФНК відповідала замороженим значенням РНК, то сьогодні ми бачимо повне розходження в результаті різних рішень, які були прийняті щодо формування класів (особливо дистанційних класів). Використання замороженої РНК у 2025 бюджетному році призвело до значного надмірного фінансування для Троїцької громади та до не менш значного недофінансування Світлодарської громади. Деякі інші вражаючі приклади динаміки ФНК у період війни наведено у довідці SN 165. Звичайно, ми бачимо, що, існують подібні контрастні приклади в неприфронтових громадах, але їх набагато менше. Це найкраще ілюструє гістограма, на якій відображені різниці між ФНК та замороженою РНК за 2025/26 навчальний рік для прифронтових та неприфронтових громад. На Рисунок 2 наведені відсоткові значення, оскільки прифронтових громад набагато менше, ніж неприфронтових.

Рисунок 2 Різниця між ФНК та замороженою РНК для прифронтових та неприфронтових громад

Тут видно, що частка екстремальних випадків, коли різниця між ФНК та замороженою РНК становить або менше -5, або більше 5, є значно більшою для прифронтових громад. Це вказує на те, що розглянуті вище приклади Троїцької та Світлодарської ТГ не є унікальними (див. Рисунок 1). Водночас, навіть серед неприфронтових громад є такі, де ФНК значно відрізняється від замороженої РНК. Тим не менш, різниця між прифронтовими та неприфронтовими громадами є суттєвою. Це виправдовує застосування різних підходів до визначення необхідних змін РНК для прифронтових та неприфронтових громад:

- Для прифронтових громад береться припущення, що бойові дії та необхідність переміщення учнів до безпечніших регіонів та шкіл з укриттями дуже сильно вплинули на місцеві шкільні мережі. Це означає, що фактична наповнюваність класів є набагато більш релевантною для розподілу освітньої субвенції, ніж заморожена з 2022 року РНК. Отже, для визначенні нової тимчасової РНК слід брати за основу фактичну наповнюваність класів.
- Для неприфронтових громад береться припущення, що шкільні мережі зазнали певних змін, але в цілому заморожені значення РНК все ще є цілком доцільними для розподілу субвенції. Таким чином, можливі зміни замороженої РНК повинні мати форму незначного коригування всіх значень РНК у бік наближення до ФНК.

При цьому варто наголосити, що розрахунок фактичної наповнюваності класів проводиться без урахування учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою (див. розділ 5). Крім того, ми завжди округляємо ФНК до найближчої половини цілого числа, тобто до найближчого цілого числа або до найближчого цілого числа з половиною.

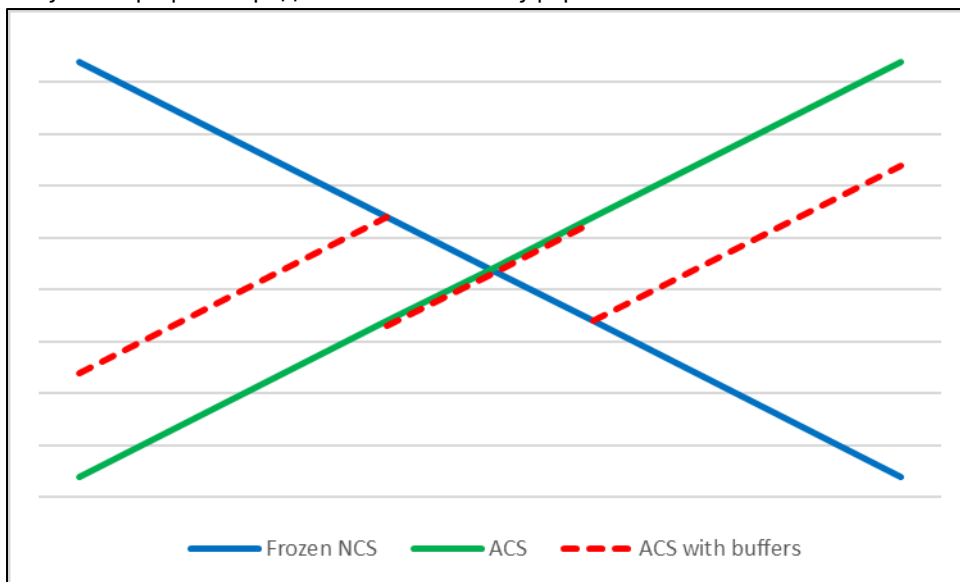
Щоб відобразити контраст між прифронтовими та неприфронтовими громадами, використовуються різні форми буферів. Для прифронтових громад МОН запровадило так звану *ФНК з буферами*. Це означає, що якщо заморожена РНК та ФНК відрізняються менш ніж на 1

(значення буфера), то ТРНК дорівнюватиме фактичній наповнюваності класів, округленій до найближчої половини цілого числа (буфери не застосовуються). Якщо заморожена РНК менша, ніж ФНК мінус 1, то ТРНК дорівнюватиме ФНК мінус 1 (нижній буфер). Якщо заморожена РНК більша, ніж ФНК плюс 1, то ТРНК дорівнюватиме ФНК + 1 (верхній буфер). Нарешті, ТРНК не може бути менше 10 або більше 27,5.

Таке використання буферів гарантує, що ТРНК завжди буде близькою до фактичної наповнюваності класів, за винятком випадків, коли ФНК менше 10 або більше 27,5. Однак, ТРНК може дуже відрізнятись від замороженої РНК, а це означає, що зміна розрахункової наповнюваності класів, якщо порівнювати 2025 та 2026 бюджетні роки, для деяких окремих громад може бути досить значною. Наприклад, для Світлодарської громади заморожена РНК дорівнює 20, тоді як поточна ФНК становить 11,09. В результаті ТРНК стає 12. Це значення наближене до ФНК, але дуже відрізняється від замороженої РНК – різниця становить 8 пунктів. У контрастному прикладі, заморожена РНК для Троїцької громади становить 12,5, тоді як у 2025/26 навчальному році ФНК становила 27,44. Таким чином, для цієї громади ТРНК стає 26,5, а різниця із замороженою РНК становить аж 14 пунктів.

Далі на Рисунок 3 графічно представлено ФНК з буферами. Синім кольором позначено заморожену РНК, а зеленим – ФНК. Ліва частина рисунка показує ситуацію, коли заморожена РНК є значно більшою, ніж ФНК; права частина відображає протилежну ситуацію; посередині заморожена РНК та ФНК є близькими одна до одної. Пунктирна червона лінія показує ФНК з буферами. Тут ми бачимо, що ФНК з буферами дорівнює ФНК, якщо різниця між ФНК та замороженою РНК є незначною (центральна частина рисунка), і що ФНК з буферами є завжди близькою до ФНК (зелена та пунктирна червоні лінії розташовані близько одна до одної), звичайно, за винятком випадків, коли ФНК є значно меншою ніж 10 або більшою ніж 27,5 (ці випадки не розглядаються на Рисунок 3). Відхилення ФНК з буферами від ФНК завжди йде в бік замороженої РНК (від зеленої лінії до синьої лінії).

Рисунок 3 Графічне представлення ФНК з буферами

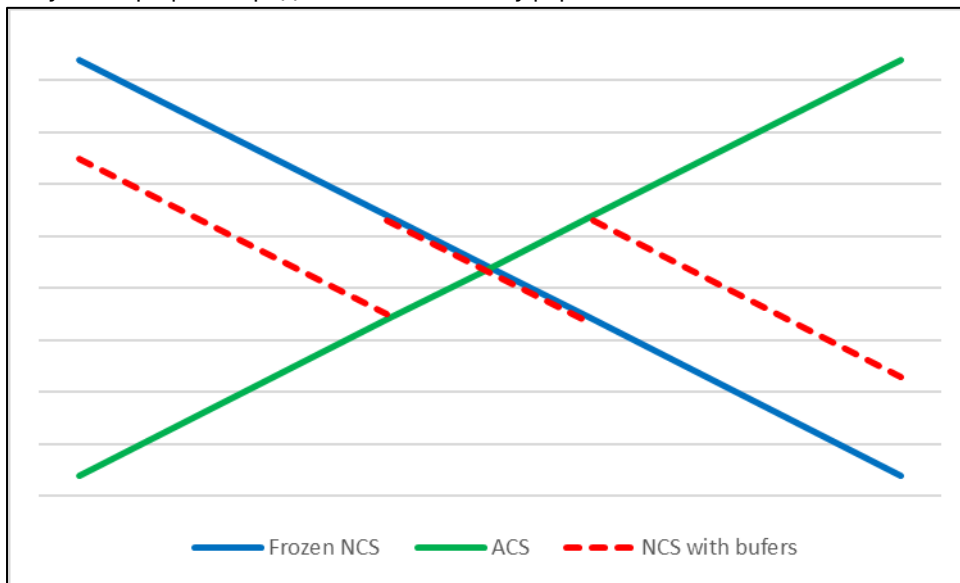

Для неприфронтових громад формула використовує іншу форму буферів, що називається РНК з буферами. Якщо заморожена РНК та ФНК, округлені до найближчої половини цілого числа, ближчі одна до одної, ніж 1, ТРНК дорівнюватиме замороженій РНК (буфери не застосовуються).

Якщо ФНК менша, ніж заморожена РНК мінус 1, ТРНК дорівнюватиме замороженій РНК мінус 1 (нижній буфер). Якщо ФНК більша за заморожену РНК плюс 1, ТРНК дорівнюватиме замороженій РНК плюс 1 (верхній буфер). Нарешті, ТРНК не може бути менше 10 або більше 27,5, а для міста Києва та обласних центрів має бути 27,5. Таке використання буферів гарантує, що ТРНК завжди є близькою до замороженої РНК, але може суттєво відрізнятись від ФНК, хоча завжди буде ближчою до ФНК, ніж до замороженої РНК.

Подібно до Рисунок 3, нижче на Рисунок 4 графічно представлено РНК з буферами. Значення трьох ліній таке ж, як і на Рисунок 3, за винятком пунктирної червоної лінії, яка в цьому випадку представляє РНК з буферами. Лівий, правий та середній сегменти рисунка мають те саме значення, що й вище.

Рисунок 4 Графічне представлення РНК з буферами

Ми бачимо, що РНК з буферами є завжди близькою до замороженої РНК (синя та червона пунктирні лінії наближені одна до одної), а якщо існує відхилення від замороженої РНК, то це завжди в напрямку ФНК (від синьої лінії до зеленої лінії).

Буфери не застосовуються до областей (РНК = 20) або до обласних центрів, які не є прифронтовими громадами (РНК = 27,5). Математичне вираження обох типів буферів представлено у Додатку 2.

Лише у 12% прифронтових громад та 44% неприфронтових громад ТРНК дорівнює замороженій РНК, усі інші показники зазнали змін. Наведена нижче Таблиця 8 відображає динаміку змін РНК у цих двох групах громад.

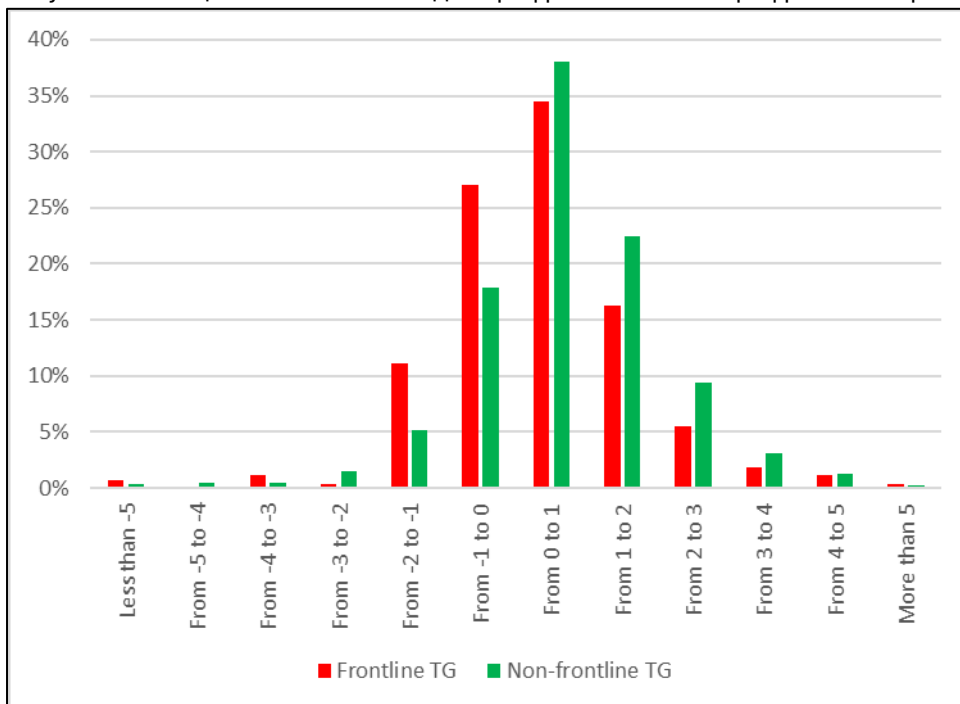
Таблиця 8 Зміни РНК для прифронтових та неприфронтових громад у 2026 р.

Тип	Кількість ТГ, для яких РНК:		
	зменшено	не змінено	збільшено
Неприфронтові ТГ	527	518	123
Прифронтові ТГ	131	33	107
Усі	658	551	230

Приблизно у половини прифронтових громад РНК зменшено, що означає збільшення обсягу субвенції. Однак, існує суттєва меншість прифронтових громад, для яких РНК збільшено, що означає зменшення обсягу субвенцій. Часто це громади, подібні до Троїцької (див. Рисунок 1), де велика кількість учнів навчаються дистанційно та дуже велика фактична наповнюваність класів. Те, що для 45% неприфронтових громад РНК зменшено, частково пов'язана зі зміною визначення фактичної наповнюваності класів у результаті того, що учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, тепер враховуються окремо (див. наступний розділ).

Ми завершуємо цей розділ оцінкою того, як запропонований підхід до ТРНК вплинув на розбіжність між ФНК та замороженою РНК, що стало приводом для занепокоєння МОН та Мінфіну. Рисунок 2 вище представлена гістограма різниць між ФНК та замороженою РНК у 2025/26 навчальному році, що вказує на велику частку екстремальних випадків, особливо для прифронтових громад. На Рисунок 5 нижче розглянемо аналогічну гістограму різниць між ФНК та ТРНК.

Рисунок 5 Різниця між ФНК та ТРНК для прифронтових та неприфронтових громад

Ми бачимо, що хоча залишається кілька громад, де фактична наповнюваність класів дуже відрізняється від ТРНК, їхня частка є значно меншою порівняно з Рисунок 2. Зокрема, для прифронтових громад різниця між ФНК та ТРНК може бути менше -5 лише у випадках, коли фактична наповнюваність класів значно менша, ніж 10, а ТРНК дорівнює 10 (нагадаємо, що, як і РНК, ТРНК не може бути менше 10 або більше 27,5). Так само, ця різниця може бути більше 5 лише якщо ФНК значно перевищує 27,5.

Таким чином ми робимо висновок, що, як і планувалося, запропоноване використання двох типів буферів для ТРНК значно наблизило показники фактичну та розрахункову наповнюваність класів один до одного, як для прифронтових, так і для неприфронтових громад.

3. Учні, які здобувають освіту за індивідуальною формою

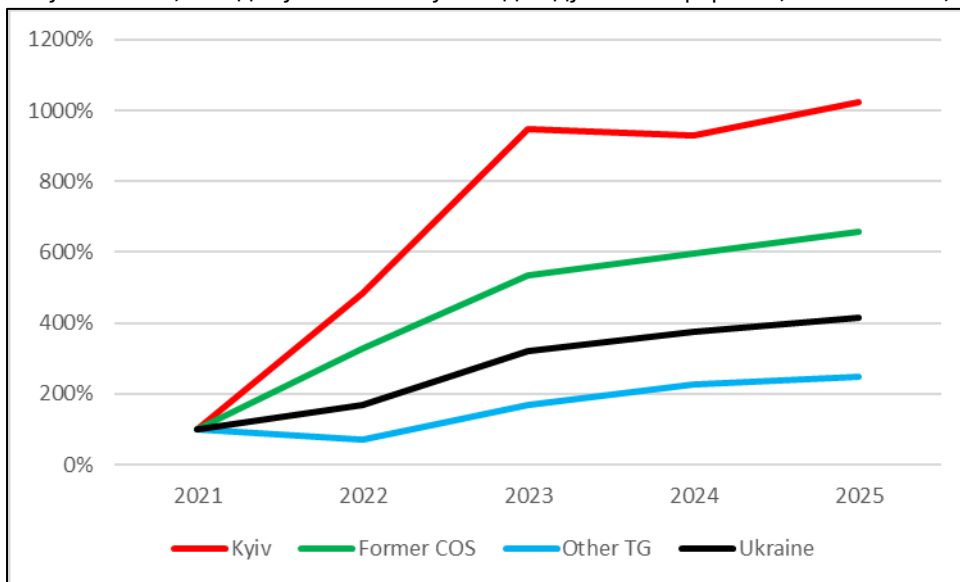
Загальноосвітні школи мають три групи учнів, які до 2026 бюджетного року враховувалися та розглядалися у формулі розподілу разом:

1. Учні, які відвідують уроки. Сюди також відносять класи, для яких через недостатнє місце в шкільних укриттях чергуються різні формати навчання (наприклад, тижні очного навчання та навчання в режимі онлайн).
2. Учні, які навчаються дистанційно, тобто відвідують уроки в режимі онлайн через зв'язок інтернет, і так само в режимі онлайн також складають тести.
3. Учні, які здобувають освіту за індивідуальною формою.

Учні на дистанційному чи індивідуальному навчанні становили лише невелику частину від загальної кількості учнів, тому їх окреме врахування у формулі не було виправданим. Пандемія COVID тимчасово перевела все навчання в режим онлайн, що призвело до створення необхідних інструментів та накопичення досвіду щодо дистанційного навчання. Однак саме повномасштабна війна, що почалася в лютому 2022 року, обумовила збільшення кількості учнів другої та третьої груп. Зауважимо, що правова база, яка регулює середню освіту, дозволяє формування та функціонування змішаних класів з очним та дистанційним навчанням. Це створює плутанину та неефективність, проте намагання розділити очне та дистанційне навчання (так званий проєкт «школа офлайн») були припинені у 2024 році, тож проблема залишається невирішеною. Окреме врахування учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, у формулі розподілу було запроваджено на 2026 бюджетний рік і розглядається в цьому розділі.

З початку повномасштабної російської агресії в Україні спостерігається стрімке зростання кількості учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою. Наведений нижче Рисунок 6 ґрунтується на дані, представлені у довідці SN 182.

Рисунок 6 Учні, які здобувають освіту за індивідуальною формою, за типами ТГ, 2021 – 2025 рр.

Як ми можемо помітити з стрибка між 2022 та 2023 роками (дані про освіту збираються у жовтні), це збільшення було значною мірою наслідком російської агресії. І якщо загальна кількість таких учнів за п'ять років збільшилася в чотири рази, у Києві цей показник збільшився в десять разів.

Водночас зросла частка учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, у загальній кількості учнів закладів загальної середньої освіти: сьогодні ця частка становить 5,5% по країні та майже 11% у Києві. Напевно, дуже велика частина цих учнів нині знаходиться за кордоном. Як було аргументовано в довідці SN 182, це є вагомою підставою для введення у формулу розподілу окремого підходу до врахування таких учнів. Цей окремий підхід був запроваджений на 2026 бюджетний рік і описується тут.

Закон України «Про освіту» (№ 2145-VIII від 5 вересня 2017 року) визначає три форми індивідуального навчання, які можуть обрати учні середніх шкіл (або їхні батьки):

- 1) екстернатна форма індивідуального навчання;
- 2) сімейна форма індивідуального навчання;
- 3) педагогічний патронаж.

Остання форма додатково поділяється ще на шість підкатегорій. Кількість учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, дані про яких були внесені в систему AIKOM у жовтні 2025 року, представлена нижче в Таблиця 9.

Таблиця 9 Учні, які здобувають освіту за індивідуальною формою, станом на жовтень 2025 р.

Індивідуальна форма навчання		Кількість учнів		Частка	
Екстернатна		61 531		31,1%	
Сімейна		112 047		56,6%	
Педагогічний патронаж	Відсутність можливості утворити клас	24 546	7 353	12,4%	3,7%
	Перебування на стаціонарному лікуванні		13		0,0%
	Стан здоров'я		16 107		8,1%
	Взяття під варту чи позбавлення волі		50		0,0%
	Діти-біженці		30		0,0%
	Знаходження на тимчасово окупованій території		993		0,5%
Усього		198 124		100,0%	

Дані засвідчують, що майже 90% усіх учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, навчаються за екстернатною та сімейною формами. Цікаво, що хоча педагогічне та інституційне значення цих двох форм дещо відрізняється, на практиці вони використовуються як альтернативи: у багатьох громадах є учні, які використовують лише одну з цих двох форм. Також педагогічні обов'язки шкіл щодо цих двох груп учнів є однаковими, що розглядається нижче. З цієї причини у формулі розподілу ці дві групи враховуються однаково (утворюють одну групу учнів XI, див. Таблиця 20).

До 2026 бюджетного року всі ці учні враховувалися у формулі як учні, які відвідують уроки. Два міркування визначали рішення про те, яку з цих восьми груп учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, слід враховувати у формулі окремо:

- Слід включати лише великі групи учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою. Це означає, що учнів, які навчаються за сімейною та екстернатною формами, слід враховувати у формулі окремо.
- Учні з тимчасово окупованих територій, які підтримують контакти з українськими школами, слід підтримувати з політичних міркувань, тому їх слід розглядати окремо у формулі.

Розподіл коштів для учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, здійснюється пропорційно кількості цих учнів у школах, що фінансуються з відповідного місцевого бюджету. Ця кількість учнів множиться на фінансовий норматив бюджетної забезпеченості H_0 (див. Рівняння 1) та відповідний коефіцієнт приведення. Тепер розглянемо розрахунок коефіцієнтів приведення для зазначених трьох груп учнів. Коефіцієнти розраховані в умовах 2025 бюджетного року.

Відправною точкою розрахунку коефіцієнтів для учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, є педагогічні обов'язки шкіл, як це визначено наказом МОН № 8 від 12 січня 2016 року. Для екстернатної та сімейної форм ці обов'язки є ідентичними, а саме: кожен такий учень має отримувати 5 годин індивідуальних консультацій з кожного предмета протягом навчального року. Розрахунки представлені нижче в Таблиця 10.

Таблиця 10 Коефіцієнти приведення для екстернатних та сімейних форм індивідуального навчання

Кроки розрахунку коефіцієнтів для сімейної та екстернатної форм навчання	Рівень освіти		
	Початкова школа	Базова школа	Старша школа
Кількість предметів	6,4	9,2	8,4
Річне педагогічне навантаження (кількість годин)	32	46	42
Педагогічне навантаження – кількість тижнів	1,8	2,6	2,4
Педагогічне навантаження – кількість місяців	0,5	0,7	0,6
Річний обсяг коштів (з урахуванням середньої місячної заробітної плати у 2025 році), грн.	10 322	14 451	12 386
Розрахований коефіцієнт	0,8967	1,2554	1,0761
Коефіцієнт після округлення до двох знаків після коми	0,90	1,26	1,08

У першому рядку Таблиця 10 представлено кількість предметів за рівнями освіти. Це не цілі числа, оскільки тут наводиться середнє значення навчальних планів для початкової, базової та старшої школи. У другому рядку зазначено кількість годин педагогічної роботи для кожного учня, який здобуває освіту за індивідуальною формою, протягом навчального року. У наступному рядку ми розраховуємо, скільки тижнів роботи вчителя становить ця педагогічна робота (ділимо значення в другому рядку на 18 та округлюємо до одного знака після коми). Наступним кроком є визначити, скільки місяців роботи це становить (ділимо на 4 та округлюємо до одного знака після коми). Використовуючи розмір середньої місячної заробітної плати вчителя у 2025 бюджетному році (значення в Таблиця 2 поділити на 12), розраховуємо обсяг коштів, необхідних для такої педагогічної роботи на рік. Останній крок – це поділити одержане значення на фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на 2025 рік (див. знову Таблиця 2). Зрештою, це значення округляється до двох знаків після коми для використання у формулі.

Розрахунок коефіцієнтів приведення для учнів, які перебувають на тимчасово окупованій території (ТОТ), є аналогічним тому, що наведено вище в Таблиця 10, але в цьому випадку наказ МОН № 8 від 12 січня 2016 року визначає педагогічне навантаження з точки зору кількості годин на тиждень (ми використовуємо обов'язок забезпечення педагогічного патронажу через неможливість утворити клас).

Таблиця 11 Коефіцієнти приведення для педагогічного патронажу (ТОТ)

Кроки розрахунку коефіцієнтів для педагогічного патронажу (ТОТ)	Рівень освіти		
	Початкова школа	Базова школа	Старша школа
Кількість годин на тиждень	5	7	12
Частка ставки вчителя	0,2778	0,3889	0,6667
Річний обсяг коштів (на основі середньої заробітної плати у 2025 році), грн.	68 812	96 337	165 149
Розрахований коефіцієнт	5,9783	8,3696	14 3478
Коефіцієнт після округлення до двох знаків після коми	5,97	8,36	14,34

Тут річний обсяг коштів одержується шляхом множення кількості ставок учителів на річну заробітну плату вчителя (Таблиця 2), замість місячної, як у Таблиця 10. Останнім кроком у Таблиця 11 є округлення одержаних коефіцієнтів до меншого значення до двох знаків після коми (через великі значення одержаних коефіцієнтів).

Корисно порівняти розраховані вище коефіцієнти приведення з тими, що використовуються для розподілу субвенції для учнів очної форми навчання в закладах загальної середньої освіти. Нагадаємо, що формула використовує коефіцієнти приведення для РНК та для навчальних планів мультиплікативно (див. Таблиця 23). Для спрощення ми не беремо до уваги коефіцієнти приведення для поділу класів на групи та для інших педагогічних працівників. Отримані зведені коефіцієнти для учнів очної форми навчання в закладах загальної середньої освіти у трьох типових громадах за рівнями освіти представлені в Таблиця 12.

Таблиця 12 Зведені коефіцієнти для учнів очної форми навчання в закладах загальної середньої освіти

Тип громади та РНК	Рівень освіти		
	Початкова школа	Базова школа	Старша школа
Київ, великі міські громади, РНК=27,5	1000	1422	1543
Середні міські громади, РНК=15	1833	2607	2830
Малі сільські громади, РНК=10	2750	3 910	4245

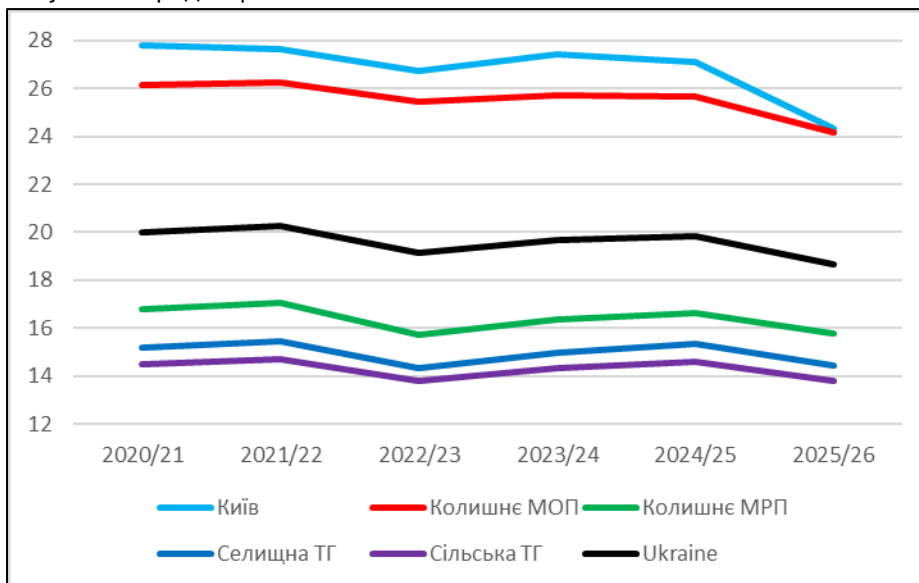
Застосування коефіцієнтів приведення для поділу класів на групи та для інших педагогічних працівників ще більше збільшить ці зведені коефіцієнти.

Порівняння Таблиця 12 з останніми рядками Таблиця 10 показує, що обсяг коштів субвенції на одного учня для учнів, які здобувають освіту за екстернатною та сімейною формами, є меншим, ніж для учнів очної форми навчання в закладах загальної середньої освіти, навіть у великих

містах, і значно меншим для менших територіальних громад. З огляду на велику кількість учнів, які здобувають освіту за екстернатною та сімейною формами, їх окреме врахування у формулі розподілу дозволяє одержати значну економію коштів субвенції. Обсяг економії можна оцінити приблизно в 1,3 мільярда гривень (з відповідними припущеннями щодо інших параметрів розподілу). З іншого боку, обсяг коштів на навчання одного учня, який перебуває на тимчасово окупованій території, визначений в нижньому рядку Таблиця 11 суттєво перевищує обсяг коштів, що виділяється для учнів очної форми навчання в закладах загальної середньої освіти. Однак таких учнів дуже мало, тому додаткові витрати є невеликими.

Наостанок, ми бачимо, що окреме врахування у формулі розподілу учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, змінює визначення фактичної наповнюваності класів, що використовується в порівняльному аналізі. Так, до 2025 бюджетного року всі учні, які здобувають освіту за індивідуальною формою (незалежно від причини), враховувалися разом зі учнями, які навчалися за очною формою, тому ФНК визначалася просто як співвідношення кількості всіх учнів (включаючи тих, які здобувають освіту за індивідуальною формою) до кількості утворених класів. З 2026 року учні, які здобувають освіту за екстернатною та сімейною формами, а також які перебувають на тимчасово окупованій території, виводяться за межі цього розрахунку, що призводить до зменшення ФНК. Ця зміна чітко представлена нижче на Рисунок 7.

Рисунок 7 Середня фактична наповнюваність класів за типами ТГ

Тут ми бачимо значне зменшення середнього показника ФНК на 2025/26 навчальний рік для всіх типів громад, але це особливо помітно для міста Києва та колишніх міст обласного значення. Це не є неочікуваним. Як зазначалося на початку цього розділу, якщо в середньому частка учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, по Україні становить 5,5%, у Києві ця частка в поточному навчальному році перевищує 10%.

Цей висновок є ще одним аргументом, чому Україні слід відмовитися від замороженої РНК. Таблиця 5зі значеннями РНК була розрахована з використанням фактичної наповнюваності класів ще на 2020/21 навчальний рік, що включало всіх учнів, які здобували освіту за індивідуальною формою. Отже, ця таблиця ґрунтується не лише на застарілих даних, а й на даних іншого типу, ніж ФНК, що використовується для буферів. Це також пояснює відносно

велику частку неприфронтових громад, для яких застосування РНК з буферами зменшило значення РНК (Таблиця 8).

4. Учні, які здобуваються освіту в рамках українознавчого компоненту

Значна кількість українських здобувачів середньої освіти, можливо, понад 200 тисяч, тимчасово проживають за кордоном через війну. Вони можуть навчатися у школах країни проживання або дистанційно навчатися за повною навчальною програмою в українських школах. Для них створено третій варіант, щоб полегшити їхню інтеграцію в громадах, де вони наразі перебувають, та водночас забезпечити їхній зв'язок з Україною, знання та розуміння української культури, мови та історії. Цей третій варіант – так званий українознавчий компонент зі скороченим навчальним планом, що включає лише відповідні предмети. Передбачається, що інші предмети, від математики до біології, такі учні вивчають у школах країни проживання.

На жаль, лише невелика частина українських учнів за кордоном, а саме 10,5 тисячі, здобувають освіту в рамках українознавчого компоненту. Формула розподілу передбачає відповідні кошти для фінансування навчання таких учнів, які у формулі розподілу виділені в групу IV.

Двома ключовими параметрами, що визначають цей розподіл, є, звичайно, РНК та навчальний план. Щодо ТРНК, то тут очевидно, що оскільки навчання цих учнів проводиться дистанційно, легко утворити відносно великі класи, щонайменше з 20 або 25 учнями. Тим не менш, було вирішено, що один і той самий показник ТРНК буде застосовуватися до класів, де учні здобувають освіту в рамках українознавчого компоненту, як і до класів очної освіти, від місця розташування школи. Так, більшість учнів, які здобувають освіту в рамках українознавчого компоненту, знаходиться у великих містах та в громадах, для яких РНК становить більше 20, як показано нижче в Таблиця 13.

Таблиця 13 Учні, які здобувають освіту в рамках українознавчого компоненту, за ТРНК

Адміністративна одиниця	Учні, які здобувають освіту за українознавчим компонентом	
	Кількість	Розподіл
Область	261	2,5%
Київ	1 100	10,5%
ТГ з ТРНК від 25,0 до 27,5	3 768	35,8%
ТГ з ТРНК від 20,0 до 24,5	3 853	36,6%
ТГ з ТРНК менше 20,0	1 540	14,6%

Таблиця 13 засвідчує, що встановлення ТРНК для учнів, які здобувають освіту в рамках українознавчого компоненту, на рівні 20 або навіть 25 не призведе до значної економії коштів освітньої субвенції.

Щодо навчальних планів, четвертий рядок Таблиця 21 показує, що тижневий навчальний план для цієї групи учнів становить 6 годин для початкової школи, 8 годин для базової школи та 14 годин для старшої школи. Цей план, звичайно, є суттєво скороченим порівняно з повним навчальним планом для загальноосвітніх шкіл (перший рядок у Таблиця 21).

Інші коефіцієнти приведення (для шкіл у гірських районах, іншого педагогічного персоналу та поділу класів на групи) є однаковими для учнів, які навчаються за повною навчальною програмою (група I), та для учнів, які здобувають освіту в рамках українознавчого компоненту

(група IV). Отже, єдиною відмінністю у тому, як ці групи учнів враховуються у формулі розподілу, є скорочений навчальний план для українознавчого компоненту.

Очевидно, що середній обсяг коштів на одного учня, який здобуває освіту в рамках українознавчого компоненту, в розмірі 12 тис. грн. є що значно меншим, ніж середній обсяг у розмірі 32,9 тис. грн. на учня очної форми навчання. Однак економія коштів освітньої субвенції не є великою через невелику кількість таких учнів: в умовах 2026 бюджетного року ця економія становить близько 220 млн. годин.

5. Учні, які здобувають загальну середню освіту в приватних закладах

Учні, які здобувають загальну середню освіту в приватних закладах, (група X) були включені до формули розподілу з самого початку її застосування, ще у 2018 бюджетному році. За останні п'ять років кількість таких учнів зростає майже вдвічі: з 49 тисяч у 2020/21 навчальному році до 88 тисяч у 2025/26 навчальному році.

Підхід, що використовувався для цієї групи у формулі розподілу, був аналогічним підходу для групи I: окремий розрахунок для початкової, базової та старшої школи, коефіцієнт для врахування інших педагогічних працівників, кошти на інклюзивні класи, менша наповнюваність класів для спеціальної освіти, підвищення заробітної плати вчителів для шкіл у гірській місцевості. При цьому було дві ключові відмінності:

1. Розрахункова наповнюваність класів передбачалася такою ж, як і в місті Києві (спочатку 27, пізніше 27,5).
2. Одержаний обсяг субвенції множився на коригувальний коефіцієнт 0,8 (тобто зменшувався на 20%).

Ці дві відмінності значно зменшували середній обсяг субвенції на одного учня приватного закладу освіти порівняно з учнями комунальних закладів. Середній обсяг субвенції на одного учня у 2015 бюджетному році представлений у Таблиця 14. Звернімо увагу на те, що обсяг коштів на одного учня для інклюзивних класів стосується коштів на заробітну плату асистентів учителів в інклюзивних класах, поділених на кількість учнів з особливими освітніми потребами в цих класах (а не на кількість усіх учнів у цих класах).

Таблиця 14 Середній обсяг субвенції на одного учня для комунальних та приватних закладів, 2025 р.

Група	Середній обсяг на одного учня (грн.)		
	Комунальні заклади	Приватні заклади	Різниця
Учні очної форми навчання в закладах загальної середньої освіти	25 376	13 599	-46%
Учні в навчально-реабілітаційних центрах	92 926	45 536	-51%
Учні в інклюзивних класах	143 379	54 844	-62%

Приватна спеціальна освіта охоплює невелику кількість учнів. У 2025 бюджетному році 168 учнів навчалися в приватних навчально-реабілітаційних центрах (НРЦ) та 261 учень з особливими освітніми потребами – в інклюзивних класах у приватних загальноосвітніх школах. Також 17 учнів навчалися у спеціальному класі в приватній школі; цих учнів не включено до Таблиця 14.

Особливо велика різниця між обсягом субвенції на одного учня між комунальними та приватними інклюзивними класами частково пояснюється тим, що в середньому в одному інклюзивному класі комунальних шкіл було 1,5 учня з особливими потребами, тоді як в приватних школах – в середньому цей показник становив 3,1. Тим не менш, обсяг освітньої субвенції для приватних закладів становив понад 1 мільярда гривень.

Надзвичайно мала кількість учнів з особливими освітніми потребами у приватних школах та відносно значний обсяг субвенції спонукали МОН змінити підхід до розподілу субвенції для приватних закладів. Зокрема, формула на 2026 бюджетний рік однаково розглядає всіх учнів приватних шкіл, застосовуючи показники РНК для міста Києва та навчального плану для початкової освіти. Водночас, як і для комунальних шкіл, МОН запровадило окреме врахування учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою (екстернатною, сімейною) (див. розділ 3). Формула не враховує окремо учнів приватних шкіл, які навчаються в рамках українознавчого компоненту, оскільки їх дуже мало. Так як і для учнів очної форми навчання в загальноосвітніх школах, для всіх учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою в приватних школах, застосовуються коефіцієнти для початкових класів.

Такий підхід призводить до подальшого відносного зменшення обсягу субвенції для цих учнів, що видно з Таблиця 15.

Таблиця 15 Середній обсяг субвенції на одного учня для комунальних та приватних закладів, 2026 р.

Група	Середній обсяг субвенції на одного учня (грн.)		
	Комунальні заклади	Приватні заклади	Різниця
Учні очної форми навчання в закладах загальної середньої освіти	31 876	11 274	-65%
Учні, які здобувають освіту за екстернатною, сімейною формами	16 731	10 146	-39%

За новим підходом, у 2026 бюджетному році обсяг коштів на одного учня для загальноосвітніх приватних шкіл буде на 65% меншим, ніж для комунальних шкіл. Для порівняння, у попередньому бюджетному році ця різниця становила 45%.

6. Розподіл освітньої субвенції на інклюзивно-ресурсні центри

Інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ) утворюються відповідно до статті 20 Закону «Про освіту» та Положення про ІРЦ, затвердженого постановою КМУ № 545 від 12 липня 2017 року. ІРЦ надають професійну підтримку школам, які організують інклюзивні класи для учнів з особливими освітніми потребами. Оплата праці педагогічних працівників ІРЦ включена до освітньої субвенції з 2020 бюджетного року.

Хоча Закон «Про освіту» передбачає, що засновниками ІРЦ є області, міста та інші громади (органи місцевого самоврядування), потік фінансування проходить через бюджети областей та міста Києва. Це означає, що кошти на ІРЦ в освітній субвенції виділяються на області, які потім перерозподіляють це серед відповідних місцевих бюджетів.

Спочатку розподіл субвенції на ІРЦ здійснювався пропорційно їх кількості. Це був щедрий підхід, спрямований на сприяння їхньому розвитку та становленню як постійної частини української системи середньої освіти. Відповідно, кількість ІРЦ збільшилася: з 633 у 2020/21 навчальному році до 679 сьогодні, відповідно до даних, зібраних МОН (інші джерела наводять цифру 726) Розподіл субвенції залежав від такої норми: кожен ІРЦ повинен мати в штаті 7 педагогічних працівників та директора. Однак ця норма не відображається на фактичній штатній чисельності в ІРЦ. Середня кількість педагогічних працівників в ІРЦ має позитивну, хоча й не дуже сильну кореляцію з кількістю учнів в області (коефіцієнт кореляції $R=0,56$). Далі в Таблиця 16 наведено основні факти про загальнодержавну мережу ІРЦ в розрізі груп областей, визначених за кількістю учнів середніх шкіл, що навчаються на їхній території. Через особливий статус Київ вважається однією з областей. Персонал та коефіцієнти персоналу, представлені в таблиці, стосуються лише педагогічного персоналу (без директорів ІРЦ).

Таблиця 16 Характеристики мережі інклюзивно-ресурсних центрів в Україні

Групи областей	Кількість областей	Кількість		Учні середньої школи на		Персонал в одному ІРЦ
		ІРЦ	Персонал	ІРЦ	Персонал	
менше 90 000 учнів середніх шкіл	6	109	427	3 395	866	3,92
від 90 000 до 122 000 учнів середніх шкіл	6	147	639	4 186	964	4,34
від 122 000 до 155 000 учнів середніх шкіл	6	182	868	4 558	956	4,77
понад 155 000 учнів середніх шкіл	6	245	1 163	5 458	1 150	4,75
місто Київ	1	14	137	18 521	1 889	9,80
по Україні в цілому	25	697	3 234	4 894	1 055	4,64

Тут ми бачимо особливий випадок міста Києва, де відносно невелика кількість ІРЦ (порівняно з кількістю учнів), але водночас ці ІРЦ є найбільшими та в середньому налічують в штаті майже 10 педагогічних працівників. У невеликих областях середня кількість педагогічних працівників на один ІРЦ є менше 4, що значно нижче нормативу 7. Як наслідок, Київ має дуже велику кількість учнів на один ІРЦ (більш ніж втричі перевищує середній показник по країні), а кількість учнів на одного педагогічного працівника менш ніж удвічі більше, ніж середній показник по країні. Загалом, середня кількість педагогічних працівників в одному ІРЦ збільшується зі збільшенням кількості учнів середніх шкіл в області.

Важливо зазначити, що низький рівень залучення педагогічних працівників у менших областях може бути пов'язана з браком достатньо кваліфікованих фахівців для цих посад, але також це може бути раціональним вибором та ефективним використанням ресурсів. Так, коефіцієнт варіювання кількості учнів середніх шкіл на одного педагогічного працівника в областях (0,26) є значно меншим, ніж коефіцієнт варіювання кількості учнів на один заклад (0,59). Це означає, що

кількість педагогічних працівників розподілена серед областей більш рівномірно, ніж кількість ІРЦ. Це досягається саме за рахунок залучення меншої кількості педагогічних працівників на один ІРЦ у менших областях.

Дані в Таблиця 16 підтримують зміну способу розподілу коштів на послуги ІРЦ, тобто перехід від фіксованої моделі, за якою кожен ІРЦ має 7 педагогічних працівників, до розподілу за кількістю педагогічних працівників та кількістю директорів ІРЦ, з використанням двох додаткових значень середньорічної заробітної плати у формулі розподілу (див. Таблиця 25). Ця зміна у формулі розподілу також була підтримана з огляду на непослідовність наявних даних і була запроваджена на 2026 бюджетний рік.

Зрозуміло, що розподіл субвенції на ІРК є другим елементом формули розподілу, який не визначається у розрахунку на одного учня (першим таким елементом був розподіл коштів на асистентів учителів в інклюзивних класах). Існує можливість переформатувати формулу таким чином, щоб вона повністю ґрунтувалася на розрахунку на одного учня, тобто визначити коефіцієнт, який застосовуватиметься до всіх учнів середніх шкіл або, можливо, до всіх дітей, які одержують послуги, а не на кількості працівників. Однак, менша кількість учнів на одного педагогічного працівника в менших областях порівняно більшими областями та особливо з містом Києвом, що відображено в Таблиця 16, також може бути проявом диференційованого територіального доступу: у менших областях може бути складніше забезпечити безперервний доступ до послуг ІРЦ через відстані. Це означає, що перш ніж вносити подальші зміни, необхідно провести більш ретельний аналіз доступу з використанням додаткових даних.

7. Заходи скорочення витрат

До 2022 бюджетного року формула розподілу фактично диктувала, яким має бути загальний обсяг коштів освітньої субвенції. Звичайно, Міністерство фінансів України завжди встановлювало бюджетні ліміти для всіх бюджетних програм у державному бюджеті, зокрема щороку проводилося порівняння нормативної штатної чисельності вчителів середніх шкіл (як оцінювалося за формулою) з їх фактичною чисельністю. Тим не менш, починаючи з 2018 року формула розподілу в розрахунку на одного учня була дуже вагомим аргументом у дискусіях про те, який обсяг коштів є необхідним для належного функціонування середньої освіти України.

Неспровокована повномасштабна російська агресія, що почалася у лютому 2022 року, змінила цю ситуацію. Потреби національної оборони та одночасне зниження економічної активності в країні через міграцію та руйнування означали, що державний бюджет більше не міг повністю покривати потреби освіти, визначені за формулою. Для 2022 бюджетного року, в результаті обговорень між МОН та Мінфіном, було запроваджено такі три заходи скорочення витрат:

- Скорочення навчального плану. Варіативний компонент навчальної програми більше не входив до формули. Це скорочення застосовувалося лише для учнів закладів загальної середньої освіти (група І). Замість виділення коштів на 25, 34 та 38 годин на тиждень для початкової, базової та старшої школи відповідно, формула передбачала 23, 32,7 та 35,5 годин (див. Таблиця 21). Це відповідає скороченню на 8,0% для початкової школи, 3,8% для базової школи та 6,6% для старшої школи. Фактично це означало, що обов'язок щодо фінансування цієї частини навчальної програми покладався на місцеві бюджети. Цей захід скорочення витрат все ще діє у 2026 бюджетному році.

- Коефіцієнт скорочення. Множення на цей коефіцієнт, менший за 1, ще більше зменшило обсяг коштів, розрахованих за формулою зі скороченим навчальним планом для учнів закладів загальної середньої освіти. Коефіцієнт скорочення застосовувався однаково до всієї освітньої субвенції, за винятком коштів на скорочені розміри заробітної плати педагогічних працівників шкіл, які не надають освітні послуги (простій). Такі коефіцієнти становили 0,90 у 2023 році, 0,89 у 2024 році та в період з січня по серпень 2025 року та 0,97 за останні чотири місяці 2025 року. Цей захід скорочення витрат було припинено у 2026 бюджетному році. За збігом обставин, у 2025/26 навчальному році більше не залишилося педагогічних працівників, які не надають освітні послуги.
- Укрупнення інклюзивних класів. Укрупнення застосовувалося, коли на одній паралелі в одній школі було сформовано кілька інклюзивних класів, у деяких з яких навчався лише один учень з особливими освітніми потребами. У такому випадку МОН проводило «віртуальне» укрупнення, яке полягало в переведенні деяких таких учнів для утворення інклюзивних класів, де було б два учні з особливими освітніми потребами. Громада, звичайно, могла б продовжувати забезпечувати необ'єднані інклюзивні класи, але в такому разі мала знайти інші кошти для виплати заробітної плати асистентам учителя. Цей захід скорочення витрат все ще діє у 2026 бюджетному році.

В умовах 2026 бюджетного року два останні заходи скорочення витрат дозволили одержати певну економію коштів освітньої субвенції, як показано в Таблиця 17.

Таблиця 17 Економія коштів завдяки заходам скорочення витрат

Захід скорочення витрат	Економія субвенції (тис. грн.)	Економія як відсоток загального обсягу субвенції
Укрупнення інклюзивних класів	639 035	0,51%
Скорочення навчального плану	7 036 132	5,65%
Обидва заходи разом	7 675 167	6,16%

У наведеній вище таблиці загальний обсяг коштів освітньої субвенції, використаний для розрахунку відсотків, є тим, що був визначений станом на 1 січня 2026 року, як зазначено в Таблиця 18 Ми бачимо, що громади можуть зменшити свої витрати на інклюзивну освіту, фактично об'єднавши інклюзивні класи у своїх школах. Однак вони не можуть зробити цього з рештою економії у розмірі 5,7% субвенції, що передається з державного бюджету місцевим бюджетам.

На завершення зазначимо, що обидва заходи скорочення витрат, що застосовуються для 2026 бюджетного року, в майбутньому потребуватимуть перегляду. Чинне правове регулювання інклюзивної освіти містить класифікацію учнів з особливими освітніми потребами за п'ятьма рівнями підтримки, які мають різні вимоги до такої підтримки (постанова КМУ № 957, ст. 6). Зокрема, за винятком деяких випадків (лише одна середня школа в населеному пункті, лише один клас на потоці), в інклюзивному класі має навчатися лише один учень з четвертим або п'ятим рівнем підтримки. Віртуальне укрупнення не враховує цю вимогу, частково тому, що АІКОМ не збирає дані про рівень необхідної підтримки. У майбутньому АІКОМ слід оновити для

створення можливості збирати таку інформацію, щоб можна було належним чином скоригувати процедуру віртуального укрупнення.

Щодо скорочених навчальних планів, прийняте у 2022 році рішення передбачало поділ навчальної програми на інваріантну та варіативну складові. Це було основою для розрахунку скорочення кількості уроків на тиждень для кожного рівня освіти. Нові типи навчальні плани, прийняті з того часу, мають інший підхід відповідно до впровадження реформи «Нова українська школа». Для базової освіти було запроваджено мінімальну та максимальну кількість годин на тиждень для різних напрямів освіти та різних років навчання (див. наказ МОН № 1120 від 9 серпня 2024 року). Зокрема старша школа тепер має різні навчальні плани для різних семестрів залежно від профілю ліцею (див. наказ МОН № 765 від 26 травня 2025 року). Це означає, що це питання потребує ретельного аналізу відповідно до чинного законодавства.

Висновок: Перспективи 2027 бюджетного року

Закон «Про державний бюджет України на 2026 рік» (№ 4695-IX), прийнятий 3 грудня 2025 року, в Додатку 3 визначив виділення коштів на освітню субвенцію (бюджетна програма 2211190), а також окремо на «підвищення престижу праці у сфері освіти» (бюджетна програма 2211410). Однак уже через три тижні після його прийняття, постановою № 1764 від 26 грудня 2025 року КМУ перерозподілив понад 21 млрд. гривень між цими бюджетними програмами. Результат перерозподілу наведено нижче в Таблиця 18.

Таблиця 18 Кошти освітньої субвенції станом на 1 січня 2026 року (млн. грн.)

Бюджетна програма		Обсяг кошів державного бюджету	Постанова	
Номер	Назва		Зміна	Результат
2211190	Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	103 162,3	+21 375,8	124 538,1
2211410	Підвищення престижу праці у сфері освіти	64 606,2	-21 375,8	43 230,4

Це означає, що новий бюджетний рік розпочався зі 124,5 мільярда гривень субвенції на освіту та додатковими 43,2 мільярдами гривень на підвищення заробітної плати у сфері освіти (стандартне значення поняття «підвищення престижу»).

Розподіл коштів освітньої субвенції затверджено тією ж постановою КМУ № 1764 разом із відповідними змінами у формулі розподілу. Розподіл коштів був визначений та оприлюднений лише на період з січня по серпень, в очікуванні рішення про можливу реформу оплати праці вчителів, що планується з вересня. Так, з 1 січня 2026 року посадовий оклад учителя підвищено на 30% (див. постанову КМУ № 1749 від 26 грудня 2025 року). Якщо плани Уряду України щодо подальшого підвищення заробітної плати педагогічних працівників з вересня та реформування структури заробітної плати вчителів будуть фактично реалізовані, також зміниться визначення посадового окладу та різних надбавок, доплат і підвищень. Очевидно, що це вимагатиме перегляду того, як визначаються різні параметри заробітної плати, що використовуються у формулі (див. Таблиця 25), а також матиме прямий вплив на структуру та коефіцієнти формули розподілу.

Таким чином, подібно до 2025 бюджетного року (постанова КМУ № 1394 від 5 грудня 2024 року), спочатку лише частина освітньої субвенції була розподілена між областями та громадами. Для порівняння, наведена нижче Таблиця 19 містить відповідні дані на 2025 та 2026 бюджетні роки.

Таблиця 19 Обсяги освітньої субвенції станом на січень 2025 та 2026 років (млн. грн.)

Складові освітньої субвенції	2025 бюджетний рік		2026 бюджетний рік	
	Обсяг	Частка	Обсяг	Частка
Загальний обсяг освітньої субвенції	103 162,3	82,8%	124 538,1	100,0%
Розподілені кошти освітньої субвенції	68 213,2	54,8%	91 845,2	73,7%
Резерв освітньої субвенції	1 031,6	0,8%	600,0	0,5%
Нерозподілені кошти освітньої субвенції	33 917,5	27,2%	32 093,0	25,8%

Ми бачимо, що у 2025 бюджетному році обсяг субвенції на останні чотири місяці (кошти, нерозподілені в січні) дорівнює приблизно половині обсягу субвенції за перші вісім місяців року, що відповідає тривалості цих двох періодів. У 2026 бюджетному році було б доцільно очікувати щонайменше чогось подібного (не враховуючи заплановане подальше підвищення заробітної плати вчителів), але ми бачимо, що обсяг субвенції на останні чотири місяці становить приблизно третину від обсягу на період з січня по серпень. Це чітко вказує на те, що більше коштів буде додано до освітньої субвенції з бюджетної програми 2211410 (див. Таблиця 18 До прийняття рішення щодо майбутньої оплати праці вчителів, точну суму необхідних коштів на освітню субвенцію, звичайно, визначити неможливо.

Це свідчить про те, що МОН має серйозні політичні виклики щодо розподілу освітньої субвенції на поточний бюджетний рік. Водночас, МОН також має почати думати над більш довгостроковими питаннями розподілу субвенції на наступний бюджетний рік.

У січні 2026 року, лише через кілька тижнів після затвердження розподілу субвенції на цей бюджетний рік, може здаватися, що 2027 бюджетний рік ще далеко і наразі не є предметом занепокоєння для МОН. Однак бюджетний процес на 2027 рік розпочнеться в червні з перших прогнозів та рекомендацій Міністерства фінансів України. Ще важливішим є те, що будь-які зміни у законодавстві, що регулює середню освіту в Україні, які можуть вплинути на розподіл субвенції, мають вступити в силу на початку наступного 2026/27 навчального року, тобто до вересня. Це означає, що будь-які такі зміни мають пройти обговорення, узгодження, оформлення в проєкт, консультації з громадськістю та остаточне прийняття протягом наступних шести місяців. Це означає, що МОН має якомога швидше розпочати підготовку до розподілу освітньої субвенції на бюджетний 2027 рік.

У цій аналітичній довідці ми визначили кілька регуляторних питань, які необхідно вирішити для забезпечення більш ефективного та справедливого розподілу субвенцій, а саме:

- Як зазначалося вище, реформа оплати праці вчителів є найнагальнішим політичним та бюджетним викликом для МОН. Рішення, прийняті в середині поточного року, вплинуть не лише на розподіл освітньої субвенції на останні чотири місяці 2026 року, а й на наступні роки.
- Правове визначення класів з очним та дистанційним навчанням. На сьогодні нормативно-правова база дозволяє поєднувати в одному класі учнів, які навчаються

очно, та учнів, які навчаються дистанційно, що негативно впливає на педагогічний процес. Чітке розділення очних та дистанційних класів не лише дозволить учителям використовувати більш адекватні методи навчання, але й може забезпечити більш ефективне використання педагогічних ресурсів шляхом формування дистанційних класів з більшою кількістю учнів.

- Переосмислення педагогічних обов'язків шкіл відносно учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою. Як обговорювалося в розділі 3, сьогодні це ґрунтується на понятті предмета, що зазнало значних змін з повним впровадженням Нової української школи, особливо на рівні початкової освіти (інтегровані уроки) та в старшій школі (профільне навчання).
- Норми поділу класів на групи. Ця частина формули розподілу ґрунтується на застарілих емпіричних даних, а найголовніше – на дуже старому нормативно-правовому акті, а саме наказі МОН № 128. Цей наказ був прийнятий у лютому 2002 року, але в частині поділу класів на групи повторює з незначними корективами норми наказу МОН № 341 від 10 вересня 1997 року, якому майже 30 років. Зокрема, наказ містить перелік предметів, для яких клас має ділитися на групи, та визначає мінімальну кількість учнів у класах. Перегляд цього наказу є вкрай необхідним, оскільки в результаті впровадження Нової української школи поняття шкільного предмета змінилося як для початкової, так і для старшої школи. Це питання є подібним до обов'язків школи перед учнями, які здобувають освіту за індивідуальною формою.
- Уточнення норм щодо педагогічної підтримки школам, яку надають інклюзивно-ресурсні центри. Емпіричний огляд (розділ 6) свідчить про нерівність доступу шкіл та учнів (а також інших груп дітей, що отримують підтримку) до послуг, що надаються інклюзивно-ресурсними центрами, через нерівні мережі та кількість працівників в таких центрах. Прийняття норм у розрахунок на одного учня або дитину може створити умови для більш справедливого розподілу коштів субвенції на інклюзивно-ресурсні центри.
- Віртуальне укрупнення інклюзивних класів необхідно скоригувати відповідно до нових вимог підтримки учнів з особливими освітніми потребами, визначеними в постанові КМУ № 957. Це потребуватиме попереднього вдосконалення системи AIKOM для внесення відповідних даних про учнів з особливими освітніми потребами.
- Скорочення навчальних планів для закладів загальної середньої освіти необхідно переглянути з урахуванням нового визначення національних типових навчальних планів, які вже не містять варіативну складову. Формулу розподілу слід привести у відповідність до наказів МОН № 1120 від 9 серпня 2024 року та № 765 від 26 травня 2025 року.

Може здаватися дивним, що робота над формулою розподілу привертає увагу до необхідності вирішення регуляторних питань середньої освіти, зокрема таких, які наведені вище. Однак, завжди потрібно пам'ятати, що освіта – це складна система, і будь-яка реформа, розпочата в складній системі, може мати неочікувані наслідки, які, у свою чергу, можуть виявити проблеми, які інакше не були б очевидними для керівників вищого рівня цієї системи. Механізми фінансування освіти мають бути адаптовані до нових освітніх ініціатив та регулювання, в процесі чого можуть бути виявлені нові проблеми або невідповідності нової законодавчої бази.

Додаток 1. Формула розподілу освітньої субвенції на 2026 бюджетний рік

Як обговорювалося в розділі 1, формула розподілу виокремлює кілька груп учнів та ґрунтується на таких параметрах, як розрахункова наповнюваність класів та навчальний план. Кількість цих груп змінювалася з часом. У 2026 бюджетному році прийнято поділ на 14 груп, що наведено нижче в Таблиця 20.

Таблиця 20 Групи учнів у формулі розподілу на 2026 бюджетний рік та кількість учнів у групах

Група	Визначення	Кількість учнів
I	Учні, які здобувають загальну середню освіту в початкових школах, гімназіях, ліцеях, закладах спеціалізованої освіти	3 411 434
II	Учні, які здобувають загальну середню освіту у спеціальних школах та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти	24 676
III	Учні, які здобувають загальну середню освіту у навчально-реабілітаційних центрах	7 876
IV	Учні, які здобувають загальну середню освіту в рамках українознавчого компоненту	10 522
V	Учні, які здобувають загальну середню освіту у класах з вечірньою формою здобуття освіти закладів загальної середньої освіти	4 532
VI	Вихованці гімназій та ліцеїв, у складі яких є пансіон з частковим або повним утриманням учнів, закладів спеціалізованої освіти, дитячих будинків, крім учнів, що приходять тільки на навчання	23 431
VII	Вихованці спеціальних шкіл, крім учнів, що приходять тільки на навчання	10 709
VIII	Вихованці навчально-реабілітаційних центрів, крім учнів, що приходять тільки на навчання	4 355
IX	Учні, які здобувають повну загальну середню освіту у закладах професійної освіти державної або комунальної власності	160 818
X	Учні, які здобувають загальну середню освіту у приватних (корпоративних) початкових школах, гімназіях, ліцеях, закладах спеціалізованої освіти	74 669
XI	Учні, які здобувають загальну середню освіту за екстернатною (екстернатом) та сімейною (домашньою) формами	173 578
XII	Учні, які здобувають загальну середню освіту за педагогічним патронажем, що організований для дітей, які проживають (перебувають) на тимчасово окупованій території України	993
XIII	Учні, які здобувають загальну середню освіту за екстернатною (екстернатом) та сімейною (домашньою) формами у приватних (корпоративних) закладах загальної середньої освіти, що виявили намір отримувати освітню субвенцію	13 461
XIV	Студенти, які навчаються за державним та регіональним замовленням і здобувають повну загальну середню освіту у закладах фахової передвищої освіти і коледжах державної власності	53 550

Зауважимо, що учні групи I складають понад 90% усіх учнів, на яких поширюється формула. Лише три інші групи мають більше 1% учнів, а саме: учні, які здобувають повну загальну середню освіту в закладах професійної освіти (група IX, 4,3%), учні, які здобувають загальну середню освіту в приватних закладах (група X, 2,3%) та студенти, які навчаються за державним та регіональним замовленням і здобувають повну загальну середню освіту у закладах фахової передвищої освіти і коледжах (група XIV, 1,4%). Виокремлення деяких невеликих груп учнів для окремого врахування було продиктовано соціальною (учні з особливими освітніми потребами, групи I, II, VII, VIII) або політичною значущістю (учні на тимчасово окупованій території, група XII). Деякі групи раніше були набагато чисельнішими, але тепер кількість здобувачів освіти в них значно скоротилася, наприклад, це стосується учнів, які здобувають загальну середню освіту у класах з вечірньою формою здобуття освіти (група V). Також зазначимо, що вихованці закладів з утриманням також фігурують як учні відповідних шкіл. Таким чином, вихованці групи VI включені до групи I, групи VII - до групи II, а групи VIII - до групи III.

Для кожної групи учнів, наведених у Таблиця 20, прийнято відповідні значення РНК та навчального плану (НП) за рівнями освіти. Значення РНК для більшості груп ґрунтуються на середніх значеннях фактичної наповнюваності класів, за винятком спеціальної освіти, для якої використовуються відповідні нормативні документи. Значення НП ґрунтуються на нормативних документах, проте в багатьох випадках вони представляють середні значення для різних років навчання. Для учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, не надаються значення РНК або НП (див. розділ 3).

Далі в Таблиця 21 наведено РНК та НП для всіх груп учнів, крім учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою (групи XI, XII, XIII). РНК для групи I визначається окремо для кожної територіальної громади, що розглядається в розділі 2 вище. Для учнів, які здобувають освіту в рамках українознавчого компоненту, (група IV) використовується те саме значення РНК, що і для учнів групи I. Для груп V (вечірня форма), IX (професійно-технічна освіта) та XIV (фахова передвища освіта) надано значення навчального плану лише на рівні старшої школи, оскільки відповідні заклади не мають початкової та базової освіти. Окремий підхід до учнів приватних шкіл (група X) розглядається в розділі 5 вище.

Таблиця 21 Розрахункова наповнюваність класів та навчальні плани для різних груп учнів

Група	РНК	План навчання за рівнями освіти		
		Початкова школа	Базова школа	Старша школа
I	Визначається для кожної ТГ окремо	23	32,7	35,5
II	9	36	36	36
III	6	36	36	36
IV	Як для групи I	6	8	14
V	16			23
VI	20			
VII	9			
VIII	6			
IX	26			28
X	27,5	23		
XIV	23			30

Нецілочислові значення навчальних планів для групи I є наслідком усереднення (див. розділ 1). Для вихованців (групи VI, VII, VIII) РНК слід розуміти як розрахункову наповнюваність груп. Для них навчальний план не надається. Однак передбачається, що на одну таку групу припадає один педагогічний працівник (це еквівалентно припущенню, що їхня наповнюваність становить 18).

Відповідно до статті 103² Бюджетним кодексом, у формулі розподілу застосовуються фінансовий норматив бюджетної забезпеченості та набір коефіцієнтів. На практиці це означає, що натуральні значення наповнюваності класів та кількості навчальних годин на тиждень необхідно перетворити на коефіцієнти, а також визначити норматив. Формула припускає, що фінансовий норматив бюджетної забезпеченості – це обсяг коштів, необхідний для забезпечення педагогічної складової освітнього процесу учня початкової школи (навчальний план) у закладі загальної середньої освіти (група I) міста Києва (нормативна наповнюваність класів 27,5).

Як зазначалося в розділі 1, у формулах використовуються позначення елементів відповідно до офіційних українських документів. Для зручності читання таблиці нижче наведено відповідні позначення, розшифровки та значення. У фактичних формулах ці елементи зазвичай мають надрядкові символи для різних груп учнів та підрядкові символи для рівнів освіти або типів коефіцієнтів.

Таблиця 22 Терміни, що використовуються у формулі розподілу

Позначення у формулі	Розшифровка позначення	Повний термін або значення
СУБ	Субвенція	Обсяг субвенції
У	Учень	Кількість учнів
В	Вихованець	Кількість вихованців
С	Студент	Кількість студентів, які здобувають фахову передвищу освіту
РНК	Розрахункова наповнюваність класів	Розрахункова наповнюваність класів
НП	Навчальний план	Навчальний план
ЗП	Заробітна плата	Середня заробітна плата
КЛ	Клас	Кількість інклюзивних класів
ДЦ	Директор центру	Кількість директорів інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ)
ПП	Педагогічні працівники	Кількість педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ)
К	Коефіцієнт	Коефіцієнт
Н	Норматив	Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості

Терміни, що позначають кількість учнів у формулі, мають включати групу учнів та рівень освіти. Група вказується як нарядковий символ, використовуючи слова «гр_» та номер групи. Рівень освіти вказується як підрядковий символ, використовуючи слова «поч» для початкової, «баз» для базової та «проф» для старшої школи. Таким чином $U_{поч}^{гр-I}$, $U_{баз}^{гр-I}$, $U_{проф}^{гр-I}$ означає кількість учнів групи I відповідно в початковій, базовій та старшій школі. Так само, $NP_{поч}^{гр-I}$, $NP_{баз}^{гр-I}$, $NP_{проф}^{гр-I}$ означає навчальний план для групи I відповідно в початковій, базовій та старшій школі. Зауважимо, що розрахункова наповнюваність класів не залежить від рівня освіти, тому для цього параметру використовується лише нарядковий символ. Таким чином, $RNK^{гр-II}$ позначає РНК для учнів спеціальних класів та спеціальних шкіл (група II), і з Таблиця 21 ми бачимо, що це й показник дорівнює 9.

Як розглядалося в розділі 1, формула використовує процедуру перетворення значень РНК та НП у коефіцієнти приведення, що множаться на фінансовий норматив бюджетної забезпеченості H_0 . Загалом, визначено шість наборів коефіцієнтів приведення:

1. Коефіцієнт приведення кількості учнів у закладах, що розташовані у гірських населених пунктах - K_r .
2. Коефіцієнт приведення розрахункової наповнюваності класів - $K_{РНК}$.
3. Коефіцієнт приведення кількості годин навчального плану - $K_{НП}$.
4. Коефіцієнт приведення кількості ставок педагогічного персоналу (крім вчителів) - $K_{іпп}$.
5. Коефіцієнт приведення поділу класів на групи - $K_{КПНГ}$.
6. Коефіцієнт приведення кількості учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою.

Коефіцієнти приведення кількості учнів у гірських школах відображають збільшення на 25% заробітної плати будь-якого персоналу в закладах, розташованих у населених пунктах, яким надано статус гірських, відповідно до законодавства України. Оскільки формула розподілу

розраховується на одного учня, коефіцієнт приведення застосовується до кількості учнів у школах, розташованих у гірській місцевості. Якщо для певної ТГ та певної групи учнів частка учнів, які навчаються в гірських школах, позначити як $УГШ_B$ (як це використовується в постанові КМУ № 1088), то коефіцієнт приведення буде $K_r = 1 + 0,25 \times УГШ_B$.

Можливо, тут варто зазначити, що менше 5% усіх учнів, які здобувають загальну середню освіту в гірських школах. 83 громади мають хоча б одну гірську середню школу, а 34 громади з цього числа мають лише гірські школи.

Коефіцієнти приведення розрахункової наповнюваності класів K_{PHK} відображають той факт, що обсяг субвенції на одного учня для територіальної громади буде меншим, якщо розрахункова наповнюваність класів є вищою. Основою для цих коефіцієнтів (тобто групою, для якої відповідний коефіцієнт дорівнює 1) є кількість учнів у закладах загальної середньої освіти в місті Києві. Це пояснюється тим, що основою розрахунку коштів на одного учня є фінансовий норматив бюджетної забезпеченості для учнів початкової школи в місті Києві. Нагадаємо, що для загальної середньої освіти в місті Києві $PHK_{Київ} = 27,5$. Якщо розрахункова наповнюваність класів у територіальній громаді дорівнює РНК, то коефіцієнт приведення РНК для цієї громади становить $K_{PHK} = \frac{PHK_{Київ}}{PHK}$. Таким чином, ми маємо $K_{PHK}^{гр.I} = 1$ для загальної середньої освіти в місті Києві, $K_{PHK}^{гр.I} = \frac{27,5}{10} = 2,75$ для територіальних громад, для яких РНК дорівнює 10, та $K_{PHK}^{гр.II} = \frac{27,5}{9} = 3,056$ для спеціальної освіти (група II). Коефіцієнти приведення РНК для учнів загальної середньої освіти (група I) залежать від ТРНК, що визначається із застосуванням буферів (див. розділ 2). Їх значення для кожної області та територіальної громади, разом з ТРНК, визначені в постанові КМУ № 1764 як додаток до формули. Для групи IV використовуються такі самі коефіцієнти приведення РНК. Коефіцієнти приведення РНК для груп VI, VII та VIII позначені $K_{вих}$, але розраховуються так само.

Ми наголошуємо, що коефіцієнти приведення РНК не можуть і не враховують округлення розрахункової кількості класів до цілих чисел, що обговорювалося в розділі 1, оскільки це округлення залежить від фактичної кількості учнів, що використовується для розрахунку кількості класів. Фактичний розподіл освітньої субвенції відбувається за кроками, описаними в Таблиця 1.

Коефіцієнти приведення кількості годин навчального плану відображають той факт, що обсяг субвенції на одного учня для вищого рівня освіти є обґрунтовано більшим, ніж для нижчого рівня, через більше педагогічне навантаження, обумовлене більшою кількістю уроків відповідно до більшого навчального плану. Основою для цих коефіцієнтів є кількість годин навчального плану для початкової освіти в загальноосвітніх школах (група I). У Таблиця 21 ми бачимо, що такий навчальний план визначено як $НП_{поч}^{гр.I} = 23$. Якщо кількість годин навчального плану для групи учнів дорівнює НП, то коефіцієнт приведення для цієї групи учнів буде $K_{НП} = \frac{НП}{НП_{поч}^{гр.I}}$.

Наприклад, коефіцієнти приведення для різних рівнів освіти для загальноосвітніх шкіл є такими: $K_{НП\ поч}^{гр.I} = 1$ для початкової школи, $K_{НП\ баз}^{гр.I} = \frac{32,7}{23} = 1,422$ для базової школи та $K_{НП\ проф}^{гр.I} = \frac{35,5}{23} = 1,543$ для старшої школи.

Застосовуючи цей підхід до всіх значень РНК та НП у Таблиця 21, отримуємо наступну Таблиця 23 коефіцієнтів приведення РНК та НП (коефіцієнти приведення РНК для груп I, IV, звісно, не вказуються).

Таблиця 23 Коефіцієнти приведення РНК та НП для груп учнів

Номер групи	Коефіцієнти приведення РНК	Коефіцієнти приведення НП для рівнів освіти		
		Початкова школа	Базова школа	Старша школа
I	Визначається для кожної ТГ окремо	1000	1422	1543
II	3056	1565	1565	1565
III	4 583	1565	1565	1565
IV	Як для групи I	0,261	0,348	0,609
V	1719			1000
VI	1375			
VII	3056			
VIII	4 583			
IX	1058			1217
X	1000	1000		
XIV	1196			1304

Як обговорювалося в розділі 1, основна частина формули розподілу, представлена в Таблиця 1, передбачає кошти лише на оплату праці вчителів, які проводять уроки. Середні школи, звичайно, також наймають інших педагогічних працівників, зокрема до цієї групи відносяться директори та заступники директорів шкіл, керівники позакласної роботи та допоміжний психологічний персонал. Освітня субвенція на їхню заробітну плату розподіляється пропорційно кількості учнів у закладах загальної середньої освіти, у закладах спеціальної освіти, навчально-реабілітаційних центрах та учнів, які здобувають освіту в рамках українознавчого компоненту, тобто для груп I, II, III та IV. Обсяг субвенції визначається як кількість учнів початкової, базової та старшої школи, помножена на відповідні коефіцієнти приведення для інших педагогічних працівників $K_{\text{НП}}$ та на норматив H_0 . До 2022 року коефіцієнти приведення $K_{\text{НП}}$ визначалися на основі частки сільського населення в громаді. Однак, оскільки ця частка більше не є офіційними даними, формула розподілу на 2026 рік використовує заморожені коефіцієнти приведення $K_{\text{НП}}$, які були визначені на 2022 бюджетний рік. Ці заморожені коефіцієнти приведення для кожної територіальної громади та кожної області наведені в додатку до формули в постанові КМУ № 1764 (разом з РНК та коефіцієнтами приведення РНК).

Окреме питання щодо механізму розподілу виникає через поділ класів на групи, що вимагається для викладання деяких предметів відповідно до наказу МОН № 128 (у додатку 2 до цього наказу). Лише достатньо великі класи потребують поділ на групи, тож у більшості випадків це класи з кількістю учнів понад 27. Коли клас ділиться на групи для проведення певних уроків, це потребує додаткових учителів, що призводить до збільшення витрат на оплату праці вчителів. Для врахування цих додаткових витрат використовуються спеціальні коефіцієнти приведення поділу класів на групи $K_{\text{КПНГ}}$. Поділ класів на групи, як і інші педагогічні працівники, враховуються лише для груп I, II, III та IV.

Таблиця 24 Коефіцієнти приведення поділу класів на групи

Адміністративна одиниця	Коефіцієнти приведення поділу класів на групи	
	Група I, група IV	Група II, група III

ТГ з РНК менше 20	1,017	1,047
ТГ з РНК від 20 до 22	1,075	
ТГ з РНК від 22 до 25	1,100	
ТГ з РНК від 25 до 27	1,125	
ТГ з РНК 27 і вище	1,150	1,101
місто Київ		
Область		

Чим вищим є показник РНК у громаді, тим вищим буде коефіцієнт приведення поділу класів на групи, адже фактична наповнюваність класів є також більшою, тому більше великих класів, які потребують поділу на групи. При цьому однак слід зазначити, що ці коефіцієнти були розраховані ще у 2018 році на основі доступних на той час емпіричних даних, і, безумовно, потребують нового аналізу. Але ще важливішим є те, що наказ МОН № 128 є доволі застарілим з огляду на реформи, запроваджені Новою українською школою (особливо це стосується зміни поняття предметів у початковій та старшій школі), та потребує актуалізації.

Коефіцієнти приведення кількості учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою, розглядаються в розділі 3, а відповідні значення представлені в Таблиця 10 і Таблиця 11.

Для розрахунку обсягу субвенції на педагогічних працівників, які проводять уроки на рівні загальної середньої освіти в територіальній громаді, без урахування коштів на поділ класів на групи, необхідно додати відповідні суми для початкової, базової та старшої школи.

Використовуючи вираз з останнього кроку Таблиця 1 та наведені вище позначення, обсяг

субвенції становить $\frac{1}{\text{РНК}} \times U_{\text{поч}}^{\text{гр. I}} \times \frac{\text{НП}_{\text{поч}}^{\text{гр. I}}}{18} \times \text{ЗП}$ для початкової школи, $\frac{1}{\text{РНК}} \times U_{\text{баз}}^{\text{гр. I}} \times \frac{\text{НП}_{\text{баз}}^{\text{гр. I}}}{18} \times \text{ЗП}$ для

базової школи та $\frac{1}{\text{РНК}} \times U_{\text{проф}}^{\text{гр. I}} \times \frac{\text{НП}_{\text{проф}}^{\text{гр. I}}}{18} \times \text{ЗП}$ для старшої школи. Для спрощення розглянемо лише вираз для рівня базової освіти в Рівняння 2 нижче:

Рівняння 2 Заробітна плата вчителів, які проводять уроки на рівні базової освіти, група I

$$\begin{aligned}
 & \frac{1}{\text{РНК}} \times U_{\text{баз}}^{\text{гр. I}} \times \frac{\text{НП}_{\text{баз}}^{\text{гр. I}}}{18} \times \text{ЗП} \\
 &= \frac{\text{РНК}_{\text{Київ}}}{\text{РНК}} \times \frac{\text{НП}_{\text{баз}}^{\text{гр. I}}}{\text{НП}_{\text{поч}}^{\text{гр. I}}} \times U_{\text{баз}}^{\text{гр. I}} \times \frac{1}{\text{РНК}_{\text{Київ}}} \times \text{НП}_{\text{поч}}^{\text{гр. I}} \times \frac{1}{18} \times \text{ЗП} \\
 &= K_{\text{РНК}} \times K_{\text{НП баз}}^{\text{гр. I}} \times U_{\text{баз}}^{\text{гр. I}} \times H_0
 \end{aligned}$$

Тут на останньому кроці ми використовували визначення коефіцієнтів приведення РНК та НП (для базової освіти), а також визначення фінансового нормативу бюджетної забезпеченості H_0 (див. Рівняння 1). Це рівняння ілюструє, як натуральні числа, такі як розрахункова наповнюваність класів РНК та навчальні плани НП перетворюються на коефіцієнти приведення, що множаться на кількість учнів на норматив бюджетної забезпеченості, та пояснює, як ці коефіцієнти визначаються.

Звісно, нам також потрібно додати відповідні вирази для початкової та старшої школи та помножити цю суму на коефіцієнти приведення кількості учнів гірських шкіл K_T та поділу класів

на групи $K_{\text{КПНГ}}$. Крім того, потрібно додати до цього кошти на інший педагогічний персонал, що, як обговорювалося вище, визначається пропорційно загальній кількості учнів у групі I у початковій, базовій та старшій школі $U_{\text{поч}}^{\text{гр-I}} + U_{\text{баз}}^{\text{гр-I}} + U_{\text{проф}}^{\text{гр-I}}$, застосовуючи коефіцієнти $K_{\text{Г}}$ та $K_{\text{іпп}}$. Таким чином ми отримуємо таке:

Рівняння 3 Заробітна плата педагогічних працівників для групи I

$$K_{\text{Г}} \times K_{\text{РНК}}^{\text{гр-I}} \times K_{\text{КПНГ}}^{\text{гр-I}} \times \left(K_{\text{нп поч}}^{\text{гр-I}} \times U_{\text{поч}}^{\text{гр-I}} + K_{\text{нп баз}}^{\text{гр-I}} \times U_{\text{баз}}^{\text{гр-I}} + K_{\text{нп проф}}^{\text{гр-I}} \times U_{\text{проф}}^{\text{гр-I}} \right) \times H_0 + K_{\text{Г}} \times K_{\text{іпп}} \times \left(U_{\text{поч}}^{\text{гр-I}} + U_{\text{баз}}^{\text{гр-I}} + U_{\text{проф}}^{\text{гр-I}} \right) \times H_0$$

Це дає загальний обсяг субвенції для групи I, що дорівнює першим двом рядкам наведеного нижче Рівняння 4 Вирази, що описують розподіл субвенції на спеціальну освіту, навчально-реабілітаційні центри та українознавчий компонент (групи II, III та IV), є аналогічними. Кожен з яких складається з двох частин: перша для вчителів та друга для іншого педагогічного персоналу. Для групи V (учні, які здобувають освіту за вечірньою формою), враховуються лише вчителі та включається лише старша школа. Вечірня форма здобуття освіти надається у звичайних середніх школах, інший педагогічний персонал яких фінансується за рахунок відповідних коштів, виділених для групи I. Для вихованців групи VI, VII та VIII використовуються лише коефіцієнти приведення для гірської місцевості та розрахункової наповнюваності груп, виходячи з припущення, що кожна група має одного педагогічного працівника. Вирази для професійної освіти (група IX) та фахової передвищої освіти (група XIV) аналогічні виразам для вечірньої форми здобуття освіти (група V). Спрощений та скорочений розподіл для учнів приватних закладів (група X) лише з одним коефіцієнтом приведення $K_{\text{п}} = 0,8$ розглядається в розділі 5. Вирази для учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою в комунальних школах (групи XI, XII та XIII), відповідають підходу, детально описаному в розділі 3. Вираз для останньої групи учнів, які здобувають освіту за індивідуальною формою в приватних школах (група XIII), спрощується аналогічно до групи X, з використанням того самого коефіцієнта $K_{\text{п}} = 0,8$.

Хоча формула розподілу, по суті, є формулою розрахунку обсягу субвенції на одного учня, для деяких освітніх функцій вона використовує розрахунок обсягу субвенції на одного працівника. Цими винятковими функціями є:

1. Інклюзивна освіта. Для кожного інклюзивного класу передбачається один асистент вчителя.
2. Інклюзивно-ресурсні центри. ІРЦ фінансуються залежно від кількості директорів та педагогічного персоналу (розділ 6).

Кошти на ці функції включені до освітньої субвенції. Це означає, що крім середньої річної заробітної плати вчителів, у формулі використовуються три додаткові показники заробітної плати, а саме: асистентів вчителів в інклюзивних класах, директорів та педагогічного персоналу в інклюзивно-ресурсних центрах. Позначення та розміри цих зарплат з нарахуваннями представлені нижче в Таблиця 25.

Таблиця 25 Середня річна заробітна плата педагогічних працівників, що використовується у формулі на 2026 рік

Посада	Позначення	Розмір заробітної плати (тис. грн.)
Учитель	ЗП	312,67
Асистент учителя в інклюзивному класі	$ЗП_{інкл}$	273,91
Директор ІРЦ	$ЗП_{дир}^{ІРЦ}$	401,46
Педагогічний працівник ІРЦ	$ЗП_{прац}^{ІРЦ}$	349,62

Середня річна заробітна плата вчителя ЗП, яка також використовується для розрахунку обсягів субвенції для здобуття середньої освіти в закладах професійної та фахової передвищої освіти, є параметром визначення фінансового нормативу бюджетної забезпеченості H_0 (Рівняння 1) і тому не відображається у формулі. Середня річна заробітна плата з нарахуваннями директора школи дорівнює 408,95 тис. грн. і також безпосередньо не використовується у формулі.

При розрахунку обсягу субвенції на асистентів вчителів в інклюзивних класах використовується коефіцієнт приведення кількості учнів у гірських школах $K_r \times KL^{інкл} \times ЗП_{інкл}$, де $KL^{інкл}$ – кількість інклюзивних класів у ТГ, а $ЗП_{інкл}$ – середня заробітна плата асистента вчителя, як наведено в Таблиця 25 вище. Розподіл субвенції на інклюзивно-ресурсні центри залежить від кількості директорів $ДЦ_{ІРЦ}$ та педагогічних працівників $ПП_{ІРЦ}$, помножених на відповідний розмір заробітної плати (тут коефіцієнт приведення кількості учнів у гірських школах не використовується). Ці три елементи відображаються в останньому рядку Рівняння 4.

Поєднавши всі ці вирази разом, ми отримуємо повний вираз формули розподілу, що використовується на 2026 бюджетний рік:

Рівняння 4 Повний вираз формули розподілу освітньої субвенції

$$\begin{aligned}
 \text{СУБ} = & \left[K_{\Gamma} \times K_{\text{РНК}}^{\text{гр. I}} \times K_{\text{КПНГ}}^{\text{гр. I}} \times \left(K_{\text{нп поч}}^{\text{гр. I}} \times Y_{\text{поч}}^{\text{гр. I}} + K_{\text{нп баз}}^{\text{гр. I}} \times Y_{\text{баз}}^{\text{гр. I}} + K_{\text{нп проф}}^{\text{гр. I}} \times Y_{\text{проф}}^{\text{гр. I}} \right) \right. \\
 & + K_{\Gamma} \times K_{\text{інп}} \times \left(Y_{\text{поч}}^{\text{гр. I}} + Y_{\text{баз}}^{\text{гр. I}} + Y_{\text{проф}}^{\text{гр. I}} \right) \\
 & + K_{\Gamma} \times K_{\text{РНК}}^{\text{гр. II}} \times K_{\text{КПНГ}}^{\text{гр. II}} \times \left(K_{\text{нп поч}}^{\text{гр. II}} \times Y_{\text{поч}}^{\text{гр. II}} + K_{\text{нп баз}}^{\text{гр. II}} \times Y_{\text{баз}}^{\text{гр. II}} + K_{\text{нп проф}}^{\text{гр. II}} \times Y_{\text{проф}}^{\text{гр. II}} \right) \\
 & + K_{\Gamma} \times K_{\text{інп}} \times \left(Y_{\text{поч}}^{\text{гр. II}} + Y_{\text{баз}}^{\text{гр. II}} + Y_{\text{проф}}^{\text{гр. II}} \right) \\
 & + K_{\Gamma} \times K_{\text{РНК}}^{\text{гр. III}} \times K_{\text{КПНГ}}^{\text{гр. III}} \times \left(K_{\text{нп поч}}^{\text{гр. III}} \times Y_{\text{поч}}^{\text{гр. III}} + K_{\text{нп баз}}^{\text{гр. III}} \times Y_{\text{баз}}^{\text{гр. III}} + K_{\text{нп проф}}^{\text{гр. III}} \times Y_{\text{проф}}^{\text{гр. III}} \right) \\
 & + K_{\Gamma} \times K_{\text{інп}} \times \left(Y_{\text{поч}}^{\text{гр. III}} + Y_{\text{баз}}^{\text{гр. III}} + Y_{\text{проф}}^{\text{гр. III}} \right) \\
 & + K_{\Gamma} \times K_{\text{РНК}}^{\text{гр. IV}} \times K_{\text{КПНГ}}^{\text{гр. IV}} \times \left(K_{\text{нп поч}}^{\text{гр. IV}} \times Y_{\text{поч}}^{\text{гр. IV}} + K_{\text{нп баз}}^{\text{гр. IV}} \times Y_{\text{баз}}^{\text{гр. IV}} + K_{\text{нп проф}}^{\text{гр. IV}} \times Y_{\text{проф}}^{\text{гр. IV}} \right) \\
 & + K_{\Gamma} \times K_{\text{інп}} \times \left(Y_{\text{поч}}^{\text{гр. IV}} + Y_{\text{баз}}^{\text{гр. IV}} + Y_{\text{проф}}^{\text{гр. IV}} \right) \\
 & + K_{\Gamma} \times K_{\text{РНК}}^{\text{гр. V}} \times K_{\text{НП}}^{\text{гр. V}} \times Y_{\text{гр. V}} \\
 & + K_{\Gamma} \times \left(K_{\text{вих}}^{\text{гр. VI}} \times B_{\text{гр. VI}} + K_{\text{вих}}^{\text{гр. VII}} \times B_{\text{гр. VII}} + K_{\text{вих}}^{\text{гр. VIII}} \times B_{\text{гр. VIII}} \right) \\
 & + K_{\Gamma} \times K_{\text{РНК}}^{\text{гр. IX}} \times K_{\text{НП}}^{\text{гр. IX}} \times Y_{\text{проф}}^{\text{гр. IX}} \\
 & + K_{\Pi} \times \left(Y_{\text{поч}}^{\text{гр. X}} + Y_{\text{баз}}^{\text{гр. X}} + Y_{\text{проф}}^{\text{гр. X}} \right) \\
 & + \left(K_{\text{поч}}^{\text{гр. XI}} \times Y_{\text{поч}}^{\text{гр. XI}} + K_{\text{баз}}^{\text{гр. XI}} \times Y_{\text{баз}}^{\text{гр. XI}} + K_{\text{проф}}^{\text{гр. XI}} \times Y_{\text{проф}}^{\text{гр. XI}} \right) \\
 & + \left(K_{\text{поч}}^{\text{гр. XII}} \times Y_{\text{поч}}^{\text{гр. XII}} + K_{\text{баз}}^{\text{гр. XII}} \times Y_{\text{баз}}^{\text{гр. XII}} + K_{\text{проф}}^{\text{гр. XII}} \times Y_{\text{проф}}^{\text{гр. XII}} \right) \\
 & + K_{\Pi} \times K_{\text{поч}}^{\text{гр. XI}} \times \left(Y_{\text{поч}}^{\text{гр. XIII}} + Y_{\text{баз}}^{\text{гр. XIII}} + Y_{\text{проф}}^{\text{гр. XIII}} \right) \\
 & + K_{\text{РНК}}^{\text{гр. XIV}} \times K_{\text{НП}}^{\text{гр. XIV}} \times C_{\text{проф}}^{\text{гр. XIV}} \left. \right] \times H_0 \\
 & + K_{\Gamma} \times K_{\text{Л}}^{\text{інкл}} \times 3\text{П}_{\text{інкл}} + \text{ДЦ}_{\text{ІРЦ}} \times 3\text{П}_{\text{дир}}^{\text{ІРЦ}} + \text{ПП}_{\text{ІРЦ}} \times 3\text{П}_{\text{прац}}^{\text{ІРЦ}}
 \end{aligned}$$

Рівняння 4– це саме та формула, що затверджена постановою КМУ № 1764 від 26 грудня 2025 року.

Додаток 2. Математичне формулювання буферів для РНК

У цьому додатку представлено детальний опис визначення двох типів буферів, що застосовуються при визначенні тимчасової РНК та розглядаються в розділі 2. У наведених рівняннях ACS – це фактична наповнюваність класів, а NCS – заморожена розрахункова наповнюваність класів для даної територіальної громади. Для розрахунку буферів ми використовуємо значення ACS, округлене до найближчого цілого числа або половини цілого числа, що позначається як RACS.

Визначення ACS з буферами, за формулою, що використовується для прифронтових громад, представлено нижче як Рівняння 5 Нагадаємо, що розділ 2 містить як опис цього буфера, так і його графічне представлення (Рисунок 3).

Рівняння 5 Визначення фактичної наповнюваності класів (ACS) з буферами

$$\text{ACS}^{\text{with buffers}} = \begin{cases} \min(\text{RACS} - 1; 27,5) & \text{if } \text{NCS} < \text{RACS} - 1 \\ \text{RACS} & \text{if } \text{RACS} - 1 \leq \text{NCS} \leq \text{RACS} + 1 \\ \max(\text{RACS} + 1; 10) & \text{if } \text{RACS} + 1 < \text{NCS} \end{cases}$$

Тут функція $\min$ визначається як менше значення з двох її аргументів, і аналогічно значення функції $\max$ дорівнює більшому з її аргументів. Ці функції використовуються для того, щоб ACS з буферами була не меншою за 10 і не більшою за 27,5. Звертаємо увагу на те, що якщо $NCS < RACS - 1$, то ми не можемо просто зробити $ACS^{\text{with buffers}}$ рівним $ACS - 1$, оскільки це значення може бути більше ніж 27,5 (див., наприклад, Рисунок 3). З цієї причини ми повинні взяти менше з двох значень 27,5 та $RACS - 1$, що пояснює використання функції $\min$. При цьому не потрібно додатково перевіряти, чи $RACS - 1$ більше ніж 10, оскільки заморожена РНК має бути щонайменше 10. У цьому випадку ми кажемо, що використовуємо *нижчий буфер* ($ACS^{\text{with buffers}}$ менше ніж ACS).

З іншого боку, якщо $ACS + 1 < NCS$, то $ACS + 1$ безумовно менше ніж 27,5 (оскільки це також стосується NCS), тому немає потреби порівнювати цей показник з цим максимальним значенням. Однак, цей показник може бути менше ніж 10, тому використовується функція $\max$. У цьому випадку ми кажемо, що використовуємо *верхній буфер*.

Зрештою, якщо $ACS - 1 \leq NCS \leq ACS + 1$, то ми кажемо, що буфери не використовуються. Зауважимо, що навіть якщо буфери не використовуються, $ACS^{\text{with buffers}}$ все одно може відрізнитися від замороженої NCS.

Зрозуміло, що в Рівняння 5 нам потрібно використовувати округлені ACS, оскільки розрахункова наповнюваність класів завжди є цілим або напівцілим числом. Наведена нижче Таблиця 26 надає три приклади ACS з буферами, тобто з ТРНК для прифронтових громад.

Таблиця 26 Приклади фактичної наповнюваності класів (ACS) з буферами

Область	Територіальна громада		
	Запорізька	Донецька	Донецька
Назва ТГ	Веселівська	Сартанська	Новгородівська
Тип ТГ	Селищна	селищна	міська
Фактична наповнюваність класів	31,000	19,923	15,026
Округлена фактична наповнюваність класів	31,0	20	15
Заморожена розрахункова наповнюваність класів	17,0	20,5	18,5
Буфер	Нижній буфер	Не застосовується	Верхній буфер
Фактична наповнюваність класів з буферами	27,5	20	16

Тут звернімо увагу на те, що для Веселівської ТГ фактична наповнюваність класів з буферами дорівнювала б 30, якби не було вимоги, що розрахункова наповнюваність класів не може бути більшою ніж 27,5.

Далі Рівняння 6 представляє визначення розрахункової наповнюваності класів NCS з буферами, що використовується для тимчасової РНК у неприфронтових громадах. Відповідне графічне представлення наведено на Рисунок 4.

Рівняння 6 Визначення розрахункової наповнюваності класів (NCS) з буферами

$$NCS^{\text{with buffers}} = \begin{cases} \max(NCS - 1; 10) & \text{if } RACS < NCS - 1 \\ NCS & \text{if } NCS - 1 \leq RACS \leq NCS + 1 \\ \min(NCS + 1; 27,5) & \text{if } NCS + 1 < RACS \end{cases}$$

У Рівняння 5 ми маємо три випадки: нижній буфер, буфери не застосовуються та верхній буфер. Причини використання функцій min та max у визначенні NCS з буферами в Рівняння 5 та тут не повторюються. Звернімо увагу на те, що якщо буфери не застосовуються, то $NCS^{\text{with buffers}}$ дорівнюватиме замороженій NCS. Наведена нижче Таблиця 27 містить приклади NCS з буферами.

Таблиця 27 Приклади розрахункової наповнюваності класів (NCS) з буферами

Область	Територіальна громада		
	Дніпропетровська	Вінницька	Волинська
Назва ТГ	Українська	Липовецька	Цуманська
Тип ТГ	Сільська	Міська	Селищна
Фактична наповнюваність класів	7 682	14 216	17 968
Округлена фактична наповнюваність класів	7,5	14	18 років
Заморожена розрахункова наповнюваність класів	10	14,5	16,5
Буфер	Нижній буфер	Без буферів	Верхній буфер
Розрахункова наповнюваність класів з буферами	10	14,5	17,5

Зазначимо, що для Української ТГ РНК з буферами становила б 9, якби не було вимоги, що розрахункова наповнюваність класів не може бути меншою ніж 10,

Додаток 3. Список законів та нормативно-правових актів, посилання на які містяться в аналітичній довідці

Закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI «Бюджетний кодекс України»

Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII «Про освіту»

Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX «Про повну загальну середню освіту»

Закон України від 28 липня 2023 року № 3285-IX «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України»

Закон України від 3 грудня 2025 року № 4695-IX «Про Державний бюджет України на 2026 рік»

Кабінет Міністрів України, постанова від 11 серпня 1995 року № 648 «Про умови оплати праці осіб, які працюють у гірських районах»

Кабінет Міністрів України, постанова від 14 січня 2015 р. № 6 «Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам»

Кабінет Міністрів України, постанова від 12 липня 2017 р. № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр»

Кабінет Міністрів України, постанова від 27 грудня 2017 р. № 1088 «Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами»

Кабінет Міністрів України, постанова від 6 лютого 2019 р. № 65 «Про внесення змін до формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами»

Кабінет Міністрів України, постанова від 19 лютого 2020 р. № 114 «Про внесення змін до формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами»

Кабінет Міністрів України, постанова від 17 березня 2021 р. № 209 «Про внесення змін до формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами»

Кабінет Міністрів України, постанова від 15 вересня 2021 р. № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти»

Кабінет Міністрів України, постанова від 20 грудня 2021 р. № 1364 «Про внесення змін до формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами»

Кабінет Міністрів України, постанова від 30 грудня 2022 р. № 1472 «Деякі питання розподілу обсягу освітньої субвенції на 2023 рік»

Кабінет Міністрів України, постанова від 5 березня 2024 року № 245 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року № 6 та від 27 грудня 2017 року № 1088»

Кабінет Міністрів України, постанова від 5 грудня 2024 р. № 1394 «Деякі питання розподілу освітньої субвенції на 2025 рік»

Кабінет Міністрів України, постанова від 14 липня 2025 року № 819 «Деякі питання розподілу та перерозподілу освітньої субвенції на 2025 рік»

Кабінет Міністрів України, постанова від 26 грудня 2025 р. № 1749 «Деякі питання оплати праці педагогічних і науково-педагогічних працівників»

Кабінет Міністрів України, постанова від 26 грудня 2025 р. № 1764 «Деякі питання розподілу освітньої субвенції на 2026 рік»

Наказ МОН від 10.09.1997 № 341 «Про нормативи граничної наповнюваності класів, груп, гуртків та нормативи поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у закладах середньої освіти»

Наказ МОН від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних група загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах»

Наказ МОН від 12.01.2016 № 8 «Про затвердження Положення про індивідуальну форму навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»

Наказ МОН від 09.08.2024 № 1120 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти»

Наказ МОН від 26.05.2025 № 765 «Про затвердження типової освітньої програми для 10-12 класів»

Наказ Міністерства розвитку громад на територіях України від 28 лютого 2025 року № 376 «Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією»

Наказ Міністерства розвитку громад на територіях України від 11 вересня 2025 року № 1374 «Про затвердження змін до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією»

Таблиця 28 Постанови КМУ про затвердження формули розподілу на відповідні роки

Бюджетний рік	Номер постанови	Дата постанови
2018	№ 1088	27 грудня 2017 року
2019	№ 65	6 лютого 2019 року
2020	№ 114	19 лютого 2020 року
2021	№ 209	17 березня 2021 року
2022	№ 1364	20 грудня 2021 року
2023	№ 1472	30 грудня 2022 року
2024	№ 245	5 березня 2024 року
2025	№ 1394	5 грудня 2024 року
	№ 819	14 липня 2025 року
2026	№ 1764	26 грудня 2025 року

19 січня 2026 року

Варшава